
Kvinnoprofileringen i de politiska partierna

en jämförande analys av partiernas principprogram

Linda Vänskä

Helsingfors universitet
Statsvetenskapliga fakulteten
Politologi
Pro gradu avhandling
September 2010

HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI

Tiedekunta/Osasto – Fakultet/Sektion – Faculty Statsvetenskapliga fakulteten		Laitos – Institution – Department Allmän statslära	
Tekijä – Författare – Author Linda Elisabeth Vänskä			
Työn nimi – Arbetets titel – Title Kvinnoprofileringen i de politiska partierna. En jämförande analys av partiernas principprogram			
Oppiaine – Läroämne – Subject Politologi			
Työn laji – Arbetets art – Level Pro gradu avhandling	Aika – Datum – Month and year September 2010	Sivumäärä – Sidoantal – Number of pages 85	
Tiivistelmä – Referat – Abstract			
<p>Syftet med min uppsats är att undersöka kvinnoprofileringen i de politiska partierna genom att i första hand jämföra kvinnovänligheten i partiernas principprogram samt de eventuella skillnader i programmen som existerar partier emellan. Jag har även undersökt ifall partierna har specifika jämställdhetsprogram utöver sina principprogram. För att få en mer heltäckande bild av kvinnoprofileringen i partierna har jag utöver dessa två variabler även studerat antal kvinnor på inflytelserika poster inom partierna.</p> <p>Jag har valt att studera fyra oberoende variabler, nämligen partiernas organisation, andelen kvinnliga medlemmar i partiet, partiets uppbyggnad dvs. ifall det är hierarkiskt eller egalitärt samt partiets ålder. Variablerna är alla valda på basis av tidigare liknande studier inom ämnet. Avsikten är att med hjälp av mina fyra bakgrundsvariabler kunna förklara varför vissa partier har ett mer kvinnovänligt principprogram än andra. Genom att som beroende variabel även studera partiets eventuella jämställdhetsprogram och antalet kvinnor på inflytelserika poster inom partiet, har jag kunnat få en klarare bild av hur mycket partierna generellt sett satsat på kvinnoprofileringen.</p> <p>Metoden jag valt att använda är Mest lika-design metoden. Jag började följaktligen med fem partier, nämligen Centern, Samlingspartiet, Socialdemokratiska partiet, Vänsterförbundet och De Gröna. Efter att i enlighet med Mest lika-design metoden eliminerat Centern, Samlingspartiet och SDP från min undersökning kvarstod endast två partier, nämligen Vänsterförbundet och De Gröna. Dessa två partier blev följaktligen de fall jag sedan fortsatte att studera och jämföra. Partierna antar nämligen samma värden på alla oberoende variabler förutom en. Andelen kvinnliga medlemmar är betydligt högre inom Gröna förbundet än inom Vänsterförbundet.</p> <p>Efter att ha studerat de två partiernas principprogram kan jag konstatera att det finns klara skillnader mellan partierna när det gäller programmens kvinnovänlighet. Det gröna principprogrammet satsar betydligt mer på ärenden som berör kvinnor och som står kvinnor nära hjärtat än vad Vänsterförbundets principprogram gör. Ett kvinnovänligt principprogram verkar även gå hand i hand med en stor andel kvinnor på betydelsefulla poster inom partiet samt förekomsten av ett specifikt jämställdhetsprogram. De Gröna har nämligen, i motsats till Vänsterförbundet, även största andelen kvinnor på höga poster och ett enskilt jämställdhetsprogram som handlar specifikt om jämställdhet mellan könen. Jag kan alltså på basis av min analys fastställa att andelen kvinnor inom partiet påverkar såväl partiernas principprogram och förekomsten av ett jämställdhetsprogram som andelen kvinnor på betydelsefulla poster inom partiet. Att det är just andelen kvinnor som är den förklarande faktorn är egentligen inte så förvånande om man utgår från teoridelen i min uppsats som baserar sig bl.a. på Rosabeth Moss Kanter, Gareth Morgans, Hege Skjeies, Ann Philips, Christina Bergqvists, Per Admans, Ann-Cathrine Jungars och Lena Wängneruds teorier.</p>			
Avainsanat – Nyckelord – Keywords Kvinnoprofilering, principprogram, politiska partier, kvinnointressen			

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. INLEDNING.....	4
1.1. Syfte och problemställning.....	5
1.2. Metod och material	7
2. BAKGRUND	13
2.1. Integreringen av kvinnor i de politiska partierna i Norden	13
2.2. Könsklyftor – ett bestående fenomen på den politiska arenan?	15
2.3. Kvinnorna i Finlands riksdag	17
3. ANALYSOBJEKT	19
Partierna	19
3.1. Centern i Finland	19
3.2. Finlands Socialdemokratiska Parti.....	20
3.3. Nationella Samlingspartiet	21
3.4. Vänsterförbundet	23
3.5. De Gröna	25
4. TEORETISK REFERENSRAM.....	27
4.1. Organisationsstrukturer.....	27
4.2. Könsroller som en källa till makt.....	31
4.3. Positiv särbehandling för kvinnor – stöd och kritik.....	36
4.4. Kvinnlig representation i Norden - förklaringar.....	42
4.5. Effekterna av kvinnlig representation.....	44
4.6. Kvinnointressen	46
5. ANALYS	52
5.1. DEL 1.....	53
5.1.1. Partiernas organisation	53
5.1.2. Hierarkiskt eller egalitärt styre?.....	55
5.1.3. Partiernas ålder	61
5.1.4. Könsfördelningen i partierna	63
5.1.5. Sammanfattande diskussion	64
5.2. DEL 2.....	65
5.2.1. Definiering av kvinnoärenden	66
5.2.2. Partiernas principprogram	68
5.2.3. Partiernas jämställdhetsprogram.....	71
5.2.4. Antalet kvinnor på betydelsefulla poster.....	74
5.2.5. Sammanfattande diskussion	76
6. DISKUSSION	77
7. SLUTSATS.....	81
8. LITTERATURFÖRTECKNING	82

1. INLEDNING

Under den senaste tiden har man allt mer börjat uppmärksamma sambandet mellan en utvecklad och väl fungerande demokrati och lika möjligheter för alla medborgare att delta i den politiska beslutsprocessen. Speciellt integreringen av de grupper som tidigare bl.a. p.g.a. kön varit uteslutna från politiken har beaktats i allt högre grad såväl inom feministisk forskning som inom den mer traditionella statsvetenskapliga forskningen. Trots att en diskussion om jämställdhet mellan könen uppstod så tidigt som på 1700-talet var det först i slutet på 1800-talet som den kom att innefatta den politiska arenan. Fastän jämställdhetsdiskussionen tog ny fart på 1960-talet finns det fortfarande relativt lite teoretisk och empirisk litteratur om ämnet. Integreringen av kvinnor i de politiska beslutsprocesserna i Norden har förändrats först under de senaste 35-40 åren. Speciellt har en ökning gjort sig synlig inom den parlamentariska sektorn. De politiska partierna har blivit mer och mer kvinnovänliga och satsat mer på kvinnoprofilering inom partiet vilket har lett till att andelen kvinnor i de politiska partierna har ökat i nästan alla de nordiska länderna sedan 1970- och 80-talen. Så även i Finland. Men varför vill då partierna profilera kvinnor?

Det finns ett stort underlag för beskrivningen av kvinnorepresentation som ett område för kamp och tävlan mellan partierna, menar professor Lena Wängnerud. Wängnerud skiljer därmed mellan fyra olika situationer inom vilka partierna använder kvinnoprofileringen som konkurrenskraft mot varandra. Den första är de så kallade angreppen, där partierna öppet kritiserar varandra för att ha försummat jämställdheten mellan könen. För det andra framhäver partierna sin kvinnovänlighet speciellt i samband med val. Målet är helt enkelt att vinna ett så stort antal väljare som möjligt, inte minst de kvinnliga väljarna. En tredje situation framkommer då partierna jämför och mäter sig med varandra, bl.a. för att bli klara över sin egen position. Här är kvinnoprofileringen ett ypperligt instrument för att se ifall man ligger före eller efter sina konkurrenter i utvecklingen. För det fjärde vill partierna profilera kvinnor för att sedan kunna framställa sig själva som ”först ute” eller ”bäst i klassen”.¹ Men på vilket sätt tar sig kvinnoprofileringen uttryck inom partierna? Finns det variationer partier emellan? Om så är fallet - hur skiljer de sig från varandra? Vad gör att vissa partier har en starkare kvinnoprofilering än andra?

¹ Lena Wängnerud (2002). Kvinnors röst: En kamp mellan partier. I Jönsson, Christer red. Rösträtten 80 år. Forskarantologi. 131-134

Det är denna problemställning, nämligen var och hur partiernas kvinnoprofilering tar sig uttryck, som intresserat mig. Hur mycket satsar de politiska partierna på att framhäva kvinnor och befrämja kvinnornas chanser att delta i den politiska verksamheten? Vad beror det på att vissa partier satsat mer på kvinnor än andra? I min uppsats har jag för avsikt att undersöka just denna faktor, nämligen i vilken mån de politiska partierna satsar på kvinnor och kvinnoprofilering samt hur denna satsning varierar från parti till parti. Rent praktiskt kommer jag i min studie att granska partiernas principprogram, partiernas eventuella jämställdhetsprogram samt antalet kvinnor på framgångsrika poster inom partiet. Hur mycket har partierna satsat på att framhäva ärenden som berör kvinnor i sina principprogram? Har partierna enskilda jämställdhetsprogram utöver sina principprogram? Vad beror det på att vissa partier tar mer hänsyn till kvinnor i sina program än andra? Dessa frågor är enligt mig viktiga med tanke på framtiden och jämställdheten mellan könen inom politiken. Trots att en integrering av kvinnor i de politiska beslutsprocesserna ökat och de politiska partierna blivit mer kvinnovänliga existerar det fortfarande en klyfta mellan män och kvinnor. Genom att studera de områden där integreringen varit lyckad, som t.ex. partier med en idag stark kvinnoprofilering, kan vi eventuellt finna det koncept som lett till framgången och även tillämpa det på andra områden. Lyckas inte det, finns åtminstone underlag till fortsatt diskussion och debatt inom ämnet.

1.1. Syfte och problemställning

Huvudsyftet med min uppsats är att analysera de politiska partiernas principprogram samt de eventuella skillnader i programmen som existerar partier emellan. Jag ämnar även undersöka ifall partierna har specifika jämställdhetsprogram utöver sina principprogram. För att få en mer heltäckande bild av kvinnoprofileringen i partierna har jag utöver dessa två variabler även studerat antal kvinnor på inflytelserika poster inom partierna. Jag har valt att studera fyra oberoende variabler, nämligen partiernas organisation, andelen kvinnliga medlemmar i partiet, partiets uppbyggnad dvs. ifall det är hierarkiskt eller egalitärt samt partiets ålder. Variablerna är alla valda på basis av tidigare liknande studier inom ämnet. Avsikten är att med hjälp av mina fyra bakgrundsvariabler kunna förklara varför vissa partier har ett mer kvinnovänligt principprogram än andra. Genom att som beroende variabel även studera partiets eventuella jämställdhetsprogram och antalet

kvinnor på inflytelserika poster inom partiet, hoppas jag kunna få en klarare bild av hur mycket partierna generellt sett satsat på kvinnoprofileringen.

Forskningen på detta område har dock hittills inte varit särskilt omfattande, men en del liknande studier, bl.a. gällande andelen kvinnor i de politiska partierna, har utförts såväl i Norden som i USA. Lena Wängnerud, forskare i representativ demokrati och docent i statskunskap vid Helsingfors universitet, har i en undersökning från år 2002 studerat möjliga förklaringar till den ökade andelen kvinnliga politiker i Sverige. Den övergripande frågan i hennes studie är i vilken utsträckning partiernas agerande spelar någon roll. Vilket underlag finns det för beskrivningen av kvinnorepresentation som ett område för kamp och tävlan mellan partierna? För att få svar på frågorna har Wängnerud studerat de politiska partiernas åtgärder för ökad kvinnorepresentation. Hon har undersökt bl.a. öppet hållna målformuleringar som t.ex. principprogram och övriga partiprogram, partiorganisationen och övriga åtgärder som t.ex. jämställdhetsprogram och kvinnor på ledande positioner inom partiet. Det sistnämnda är för övrigt något som de svenska partierna själva tycker om att framhäva. Ju fler kvinnor på ledande poster, desto framgångsrikare kvinnoprofilering i partiet.²

Rosabeth Moss Kanter, professor i handelsvetenskap vid företagsekonomiska fakulteten vid Harvard University, betonar i sitt verk "Men and Women of the Corporation" vikten av relativa nummer eller proportionell representation då man studerar minoriteter eller majoriteter inom olika organisationer. Förhållandet mellan andelen kvinnor och män i en organisation, t.ex. i ett politiskt parti, påverkar enligt Kanter såväl kvinnornas och mäns inbördes roller som deras roller inom organisationen. I alla de fall som Kanter undersökte i sin studie var kvinnorna i minoritet. Hur stor denna minoritet var påverkade förutom mäns och kvinnornas beteenden även kvinnornas möjligheter att jämna ut könsskillnaderna och arbeta sig uppåt inom organisationen. Andelar spelar alltså en betydande roll inom organisationer.³

Jan Sundberg, professor i statskunskap vid Helsingfors universitet, har inriktat sin forskning främst på partier och partiväsendet. I sin artikel "Compulsory Party Democracy:

² Lena Wängnerud (2002). Kvinnors röst: En kamp mellan partier. I Jönsson, Christer red. Rösträtten 80 år. Forskarantologi. 129-146

³ Kanter, R. (1977). "Men and Women of the Corporation". New York: Basic Books, Inc., Publishers. Sid. 206-242

Finland as a Deviant Case in Scandinavia” från 1997 diskuterar Sundberg i vilken mån partierna i Finland, i jämförelse med partierna i resten av Skandinavien, berörs av statliga ingripanden och huruvida dessa ingripanden påverkar de interna partistrukturerna och partiorganisationen. Han lägger speciell vikt vid studien av egalitärt och hierarkiskt partistyre. Sundberg kommer bl.a. fram till att partiets ålder till en del verkar kunna förklara ifall ett parti är hierarkiskt styrt eller inte. Äldre partier tenderar att vara mer hierarkiska medan yngre partier är mer egalitära. Hierarkiska äldre partier tenderar däremot att påverkas mindre av medlemskapet och att vara mindre öppna för nya idéer och influenser än egalitära yngre partier.⁴ Partiets ålder är med andra ord av betydelse även för min studie.

Min undersökning är en jämförande studie av i första hand partiernas principprogram. Utöver principprogrammen har jag även som beroende variabel studerat partiernas eventuella jämställdhetsprogram och antalet kvinnor på inflytelserika poster eftersom dessa tre variabler verkar gå hand i hand. Ett parti med ett mycket kvinnovänligt principprogram tenderar att även ha ett separat jämställdhetsprogram och ett stort antal kvinnor på betydelsefulla poster och tvärtom.

1.2. Metod och material

För att ta reda på varför vissa partier har ett mer kvinnovänligt principprogram än andra, ett separat jämställdhetsprogram och utöver dessa två även ett stort antal kvinnor på inflytelserika poster har jag följaktligen valt att undersöka fyra förklarande variabler. Min analys består av två delar.

I första delen av min analys har jag undersökt mina oberoende förklarande variabler. För det första har jag studerat partiernas partiorganisation för att se om den har några specifika bestämmelser om könsfördelningen inom partiet d.v.s. om det står något om hur många kvinnor respektive män det skall finnas inom organisationens olika sektioner. Med detta hoppas jag kunna visa hur mycket man satsar på jämställdheten inom partiet. Jag har även

⁴ Jan Sundberg (1997). Compulsory Party Democracy: Finland as a Deviant Case in Scandinavia. Party Politics 3:97, 96-117

undersökt ifall partiets eventuella kvinnoorganisation har en egen representant i något av partiets organ.

För det andra har jag undersökt partiets uppbyggnad dvs. ifall det är fråga om ett hierarkiskt eller egalitärt styrt parti. Egalitära partier tenderar nämligen att eftersträva jämlikhet och vara mer öppna för nya idéer och förändringar än hierarkiska partier eventuellt är.

För det tredje har jag studerat partiernas ålder. Skillnader mellan partier gällande kvinnoprofileringen kan just bero på ifall det rör sig om ett gammalt parti eller ett relativt nybildat parti. Det är möjligt att kvinnoprofileringen kan ha mer genomslagskraft i ett ungt parti än i ett gammalt.

För det fjärde har jag tagit reda på hur stor andel av medlemmarna i de fyra partierna som är kvinnor. Ett generellt antagande är att de partier som har en större andel kvinnliga medlemmar antagligen också satsat mer på kvinnoprofileringen. Ju fler kvinnliga medlemmar desto kvinnovänligare principprogram och desto kvinnovänligare parti.

I den andra analysdelen koncentrerar jag mig på mina beroende variabler, dvs. partiernas principprogram, partiernas eventuella jämställdhetsprogram och kvinnor på inflytelserika poster inom partierna. Närmare bestämt har jag undersökt hur mycket partierna i sitt principprogram tar upp jämställdhet mellan könen samt sådana ärenden som berör kvinnor, dvs. så kallade kvinnoärenden. För att kunna klassificera ett ärende som ett kvinnoärende har jag studerat opinionsundersökningar i Finland för att se vilka ärenden som står kvinnor speciellt nära hjärtat. Som bas har jag även använt Christina Bergqvists, Per Admans och Ann-Cathrine Jungars indelning av kvinnoärenden i deras verk "Kön och Politik".

För det andra har jag tagit reda på ifall partierna på eget initiativ skulle ha utarbetat ett från principprogrammen separat jämställdhetsprogram och vad detta program i så fall innehåller. Jag undersökte även ifall partierna nämner jämställdheten mellan könen i övriga program och ställningstaganden samt ifall ett jämställdhetsprogram eller förslag för tillfället håller på att planeras eller utarbetas.

Som tredje beroende variabel har jag undersökt antalet kvinnor på olika poster inom partiet under de tre senaste valåren. Närmare bestämt har jag tittat på hur många av de mer betydelsefulla och inflytelserika posterna kvinnorna sitter på, och ifall de alls innehas av kvinnor. I sin bok "Organisationsmetaforer" skriver Gareth Morgan, professor i organisationsbeteende och forskare vid universitetet i York, bl.a. om organisationer och makt och räknar således upp de viktigaste källorna till makt inom organisationer. Till dessa hör enligt Morgan bl.a. formell auktoritet, kontroll över beslutsprocessen, kontroll över kunskap och information och utnyttjande av organisationens struktur och regler.⁵ Med andra ord, posten man sitter på är starkt beroende av hur mycket makt man har inom organisationen. Ju högre post, desto mer makt och inflytande. Resultaten av denna undersökning torde ge en överblick över kvinnornas situation inom de fyra partierna d.v.s. visa vilka partier det verkar vara lättare för kvinnor att profilera sig i och i vilka partier det verkar vara svårare. Hur mycket satsar de olika partierna på kvinnliga ledamöter och ger dem utrymme att profilera sig inom partiet?

Metoden jag valt att använda är Mest lika-design eller Most similar system design, som det heter på originalspråk. Enligt denna metod väljs analysobjekten utgående från de oberoende variablerna. För att kunna göra detta måste man dock först samla en del information gällande alla potentiella fall. Mest lika-designen väljer fall som antar lika värden på alla oberoende variabler förutom en. Denna variabel, vars värde skiljer sig mellan de positiva och de negativa fallen, är troligtvis den som förklarar den beroende variabeln. Med positiva fall menas de fall där fenomenet man undersökt inträffat. Med negativa fall avses igen de fall där fenomenet man undersökt inte inträffat.

Mest lika-design metoden är den mest använda forskningsmetoden inom komparativ politik. Genom att studera ett visst antal analysobjekt som verkar vara så lika som möjligt på så många punkter som möjligt ämnar man kontrollera så kallade beledsagande avvikelser. Antagandet gäller att man genom valet av fall redan behandlat frågor angående yttre avvikelser. Med yttre avvikelser menas bl.a. variabler som, utöver den oberoende variabeln, på ett eller annat sätt påverkar den beroende variabeln. När man upptäcker ett samband mellan en oberoende variabel X och en beroende variabel Y kan man inte säga att de faktorer som hålls oföränderliga hos alla valda analysenheter skulle vara alternativa

⁵ Morgan, G. (1999). "Organisationsmetaforer". Lund: Studentlitteratur. Sid. 192-208

förklaringar till detta samband. Mest lika-design metoden försöker med andra ord manipulera de oberoende variablerna genom valet av fall och samtidigt kontrollera den yttre variationen.

Vid valet av Mest lika-design metoden är det även viktigt att vara beredd på möjligheten att inte finna bara en, utan ett flertal oberoende variabel som skiljer sig mellan de positiva och de negativa fallen. Alla oberoende variabler som skiljer de olika fallen åt är lika troliga att påverka den beroende variabeln. Det är följaktligen mycket möjligt att man hittar flera möjliga och rimliga förklaringar, av vilka ingen kan uteslutas. Trots att mest lika-design metoden kan klara av att utesluta en rad möjliga förklaringar, misslyckas den samtidigt med att behandla ett stort antal av dem. Det har vidare konstaterats att det största problemet man kan stöta på gällande isoleringen av yttre avvikelser är att det inte är möjligt att identifiera alla relevanta faktorer som kan bidra till att förklara skillnader mellan olika fall.

Mest lika-design metoden fungerar bäst på min undersökning eftersom denna försöker förklara varför den beroende variabeln skiljer sig från fall till fall i motsats till t.ex. mest olikdesign-metoden som utgår från så olika fall som möjligt men som sedan antar samma värden på den beroende variabeln. Jag antar alltså finna en skillnad från fall till fall gällande mina tre beroende variabler och försöker följaktligen förklara denna skillnad med mina fyra oberoende variabler. Mina fall, dvs. partierna, borde anta lika värden på alla oberoende variabler förutom en. Jag börjar därför först med fem partier, nämligen Centern, Samlingspartiet, Socialdemokratiska partiet, Vänsterförbundet och De Gröna, för att sedan i enlighet med mest lika-design metoden avlägsna partier tills de endast kvarstår fall som är lika på alla punkter förutom en.

Eftersom jag kommer att utesluta partier från min undersökning i takt med att jag märker att de på basis av resultaten av mina oberoende variabler inte passar in i en Mest lika-design studie kommer jag i slutändan att ha att göra med ett mycket litet antal fall eller möjligen endast två fall. Detta kan medföra egna problem och svårigheter. Slarv i valet och i analysen av fallen kan lätt framkalla missvisande resultat, speciellt i jämförelsen av endast två fall.

Problemet med denna analysmetod är i och för sig inte det låga antalet fall utan, snarare, en olämplig kombination av ett få antal fall och ett stort antal variabler. T.ex. för varje land

som väljs för en komparativ studie med sig ett stort antal variabler. Landets historia, kultur, ekonomi och samhälle påverkar de specifika politiska dimensioner som forskaren i första hand är intresserad av. Det förekommer följaktligen ett enormt antal källor för yttre variation, men endast ett litet antal fall med vilkas hjälp man försöker finna det sätt på vilket alla dessa variabler opererar. Statistiskt sett talar man om att den beroende variabeln är så att säga överanalyserad med för många möjliga förklaringar, vilket leder till att inga direkta slutsatser kan fastställas. Forskaren fokuserar kanske på ett fåtal variabler som han eller hon tror att är väsentliga, men ifall fallen inte är noggrant och omsorgsfullt valda, kan det fortfarande finnas hur många möjliga förklaringar som helst på fenomenet som undersöks.

Ett sätt att hantera problemet med få fall och många variabler är att helt enkelt minska antalet variabler i analysen. Detta kan ske på två sätt. För det första kan forskaren använda sig av en mer uttänkt teori, med färre förmodade förklarande variabler, än andra konkurrerande tillvägagångssätt. Ifall forskaren ger sig in i undersökningen med en löst uppbyggd teori kan materialet som fås fram av de få antal fall som undersöks lätt stöda ett flertal möjliga teoretiska förklaringar. Om forskaren å andra sidan arbetar med en mer specifik och så att säga sparsam teori, kan denna teori testas med ett mer begränsat antal fall. Risken med denna strategi är att forskaren alltför tidigt utesluter möjligheterna av alternativa förklaringar på fenomenet. Bara för att en enstaka hypotes kan testas med ett begränsat antal fall betyder det inte att det inte skulle finnas andra möjliga förklaringar.

Ett alternativt sätt att reducera variablerna på är att göra det empiriskt hellre än teoretisk eftersom många av de variabler forskare använder inom den komparativa forskningen är nära förbundna med varandra, dvs. förklarar i princip samma sak. Som exempel kan ges två variabler från min studie, nämligen antal kvinnor inom partiet och antal kvinnor på inflytelserika poster. Båda två går inte att använda som oberoende variabler eftersom de högst antagligen har ett starkt samband med varandra och har följaktligen även samma förklaringsgrad. Att använda två starkt förbundna förklarande variabler kan orsaka förutom statistiska problem, även begreppsmässiga och teoretiska problem.

De statistiska uppgifter som jag behöver för min analys har jag bl.a. tagit från den del av Statistikcentralens hemsidor som behandlar riksdagsvalen i Finland. Jag har huvudsakligen studerat nomineringen av kandidater enligt kön och tabeller som visar det fastställda

valresultatet, dvs. antalet valda enligt kön. Jag har även tagit reda på vem vinnaren respektive förloraren i varje val är. Utöver detta har jag även använt mig av Finlands Samhällsvetenskapliga Dataarkiv då jag studerat opinionsundersökningar i Finland, partiernas hemsidor och verksamhetsberättelser samt riksdagens och regeringens internetsidor.

2. BAKGRUND

2.1. Integreringen av kvinnor i de politiska partierna i Norden

De politiska partierna har spelat en betydande roll i de moderna demokratierna i Norden. Som en länk mellan väljare och valda har de fungerat som grundpelare i den representativa demokratin. Partierna har generellt sett varit masspartier med ett stort allmänt stöd och med en fast förankring i de sociala grupperna i samhället. Sedan 1960-talet har partierna dock genomgått en del förändringar. Ett märkbart sjunkande medlemsantal och en minskad grad av aktivitet är de mest påtagliga. Dessa förändringar har skett i samband med andra förändringar på den politiska arenan.⁶

Integrationen av kvinnor i de politiska partierna i Norden började enligt professor Jan Sundberg på allvar först under 1970-talet vilket märks bl.a. på den ökade andelen kvinnliga medlemmar och kvinnornas förbättrade möjligheter att utöva inflytande på den interna partidemokratin. Han menar dock att könet alltid spelat en stor roll i de politiska partierna ända från suffragetterna till idag. Genom att jämföra enkätdata från Danmark, Finland, Norge och Sverige har han kunnat visa att andelen kvinnliga medlemmar i de politiska partierna har skiftat från 35 % i genomsnitt i början av 70-talet till nästan 50 % i slutet av 80-talet i både Norge och Danmark. I Finland och Sverige var respektive andel runt 30 %.⁷

Ovanstående uppgifter är enligt den danske professorn och forskaren Ann-Dorte Christensen inte fullständigt pålitliga och klarar inte av att förklara det faktum att partierna tenderar att vara just mansdominerade med minskande medlemsantal. Detta förklarar Sundberg med att en stor del av kvinnornas mobilisering har skett utanför de politiska partierna. Hur det än förhåller sig kan man oberoende inte mäta graden av integration endast på basis av procentuella förändringar i könsfördelningen av partimedlemmarna anser Christensen. Dessa förändringar måste även ses i samband med de fundamentala förändringarna som påverkat partiorganisationerna under samma tid. Av dessa är just det minskande medlemsantalet det mest iögonfallande. Då frågar sig Christensen vilken

⁶ Bergqvist, C. m.fl. (1999). *"Equal Democracies?"*. *Gender and Politics in the Nordic Countries*. Oslo: Universitetsförlaget AS. Sid. 65-66

⁷ Ibid. Sid. 67-70

betydelse det har om kvinnorna utgör hälften av medlemmarna i ett parti om de knappt finns några medlemmar kvar i partiet.⁸

Tesen om kvinnors integration i krympande institutioner formulerades i mitten av 1970-talet av den norske professorn och forskaren Harriet Holter. Argumentationen lyder att när kvinnor uppnår maktpositioner i samhället sker det ofta i krympande institutioner dvs. institutioner som håller på att bli allt mindre betydelsefulla. Detta gäller även andra institutioner än de politiska. Som exempel kan nämnas de ökade möjligheterna för kvinnor att utbilda sig till präster i en tid när kyrkans inflytande har minskat rejält.⁹

Om man ser på sambandet mellan nedgången i partiernas generella medlemsantal och utvecklingen av andelen kvinnliga medlemmar i de politiska partierna i Norden är det svårt att se ett samband mellan försvagade partier och en ökad andel kvinnliga medlemmar. I Sverige och Finland har andelen kvinnliga medlemmar hållits ganska konstant under hela perioden. I Danmark, där det sjunkande medlemsantalet varit mest påtagligt, finns det ingenting som indikerar att kvinnor integrerats i krympande partier. I Norge, där det är möjligt att tala om en klart växande andel kvinnliga medlemmar, har problemet med sjunkande medlemsantal börjat sist av alla och varit mindre omfattande än i Sverige och Danmark.¹⁰

Trots att kvinnornas antal ökat samtidigt som partierna generellt sett hamnat i en svacka i fråga om antalet medlemmar, finns det inget direkt bevis som stöder tesen om att kvinnor integreras i krympande institutioner menar Christensen. Tvärtemot verkar det finnas ett samspel mellan i hur hög grad kvinnomobiliseringen fokuserat sig på de politiska partierna och partiernas nuvarande styrka. I stället för att se på kvinnor som passiva aktörer som integreras i intetsägande institutioner, är det viktigt att påpeka att kvinnor under de senaste 35 åren varit en aktiv mobiliseringspotential.¹¹

⁸ Bergqvist, C. m.fl. (1999). *"Equal Democracies?". Gender and Politics in the Nordic Countries*. Oslo: Universitetsförlaget AS. Sid. 70-71

⁹ Ibid. Sid. 71

¹⁰ Ibid. Sid. 71-72

¹¹ Ibid. Sid. 72-73

2.2. Könsklyftor – ett bestående fenomen på den politiska arenan?

Könsbaserad ojämlikhet är ett fenomen som påverkar största delen av världens nationer, kulturer och religioner. Hur det gör sig gällande och hur det har utvecklats med tiden varierar från ett område till ett annat. Generellt har det amerikanska uttrycket ”gender gap”, könsklyfta, definierats som skillnaderna mellan män och kvinnor när det kommer till politiska åsikter, valbeteende och partiidentifikation. Dessa skillnader är väsentliga inom politiken eftersom de ofta avgör valresultat, påverkar strukturen i policydebatter och valkampanjer samt bidrar till policy outcomes. Man vet t.ex. att könsklyftor inom de politiska partierna inverkar på politiska resultat och att deras potential att splittra partier är stor.¹²

Inom den politiska forskningen började man för första gången se en antydning till könsklyftor i 1970-talets USA både i fråga om antalet partimedlemmar och i samband med val. Könsklyftorna bland partimedlemmarna ökade på 1980-talet för att i början av 1990-talet vara en bestående faktor både bland demokrater och republikaner. Det liberala demokratiska partiet attraherar kvinnor mer än män medan situationen är den motsatta i det konservativa republikanska partiet.¹³

Men hur allmänna är egentligen dessa klyftor mellan män och kvinnor inom partierna? Existerar de även utanför specifika val och politiska frågor? Och hur bestående fenomen är det frågan om? De amerikanska forskarna Janet M. Box-Steffensmeier, Suzanna de Boef och Tse-Min Lin har i en undersökning från 2004 försökt svara på dessa frågor. Könsklyftan är, enligt dem, något som genomsyrar dagens politik. Den är kontinuerlig och dynamisk och beter sig på samma sätt under och mellan valperioder. Dess effekt syns sålunda även utanför specifika val som t.ex. på den politiska agendan, i politiska debatter och i nomineringsprocessen. Box-Steffensmeier, de Boef och Lin menar även att det skulle vara fråga om ett mer uthålligt fenomen eftersom könsskillnaderna är en del av det politiska systemet och således förändras mycket långsamt, något som politiker och beslutsfattare borde vara lyhörda för och inte ignorera. De fortsätter dock med att poängtera att detta inte behöver betyda att könsskillnaderna blir ett bestående

¹²Janet M Box-Steffensmeier, Suzanna De Boef, Tse-min Lin (2004). *The Dynamics of the Partisan Gender Gap*. *The American Political Science Review* Aug; 98:3, Sid. 515-516

¹³Barbara Norrander (1999). *The Evolution of the Gender Gap*. *Public Opinion Quarterly*; Winter; 63:4, Sid. 566-576

fenomen på den politiska arenan. De har uppstått som ett resultat av bl.a. sociala förändringar, ekonomiska möjligheter och politiska aktörer. Fastän dessa omständigheter tenderar att förändras långsamt, så gör de det förr eller senare och på ett betydelsefullt sätt.¹⁴

The World Economic Forum publicerar en gång om året The Global Gender Gap Index, en världsomfattande statistiskt undersökning gällande könsklyftorna inom ekonomi, politik, utbildning och hälsovård. Undersökningen rangordnar världens länder på basis av jämlikhet mellan könen. Meningen är att skapa större medvetenhet om de utmaningar som könsklyftor för med sig och de utvägar som skapats för att reducera dem samt ge beslutfattarna en möjlighet att jämföra situationen i det egna landet med den i andra länder. Finland har under de tre år som studien genomförts varit bland de tre högst rankade länderna i världen. I årets rapport ligger Finland tvåa efter Island. I kategorin politik ligger Finland på andra plats totalt. Finland har t.ex. flest kvinnliga ministrar, medan landet i kategorin kvinnliga riksdagsledamöter intar en femte plats.¹⁵

Trots denna höga ranking och trots faktorer som att antalet kvinnliga kandidater har mer än fördubblats under de senaste 30 åren och kvinnors röstningsaktivitet i riksdagsval varit högre än männens ända sedan 1987 finns det en tydlig klyfta mellan könen när det gäller möjligheterna att bli invald till t.ex. riksdagen i Finland. Vad beror det på? Forskarna Anne Maria Holli och Hanna Wass tror att det åtminstone delvis beror på att män tenderar att rösta på män medan kvinnor tenderar att röstar på både män och kvinnor. En undersökning från riksdagsvalet år 1970 visade att 40 % av de kvinnor som röstade, röstade på en kvinnlig kandidat. Av männen valde endast 7 % att rösta på en kvinna vilket betyder att hela 93 % av männen röstade på en manlig kandidat. Andelen kvinnliga mandat i riksdagen var då 17,3 %. Under riksdagsvalet år 2007 röstade 53 % av kvinnorna på en kvinna, vilket utgör en ökning på 13 procentenheter, och 72 % av männen på en man. Detta betyder att andelen män som röstade på en kvinnlig kandidat hade ökat från 7 % till 28 % på lite under 40 år. Andelen kvinnor som invaldes i riksdagen var 39,9 %. Att skillnaderna mellan män som röstar på män och kvinnor som röstar på kvinnor håller på att jämnas ut reflekterar både en ökning av kvinnliga

¹⁴ Janet M Box-Steffensmeier, Suzanna De Boef, Tse-min Lin (2004). *The Dynamics of the Partisan Gender Gap*. The American Political Science Review Aug; 98:3, Sid. 517, 519 och 527

¹⁵ The World Economic Forum. *The Global Gender Report 2009*. Sid. 7 och 100
<http://www.weforum.org/pdf/gendergap/report2009.pdf>

representanter och en förstärkning av jämställdheten i samhället. Trots detta är skillnaderna ändå så stora att en klar klyfta mellan könen fortfarande består.¹⁶

2.3. Kvinnorna i Finlands riksdag

Då Finland fortfarande hade en ståndslantdag var kriterierna för rösträtt så snäva att de hindrade största delen av befolkningen från att rösta. Faktorer som härkomst, förmögenhet och ställning i samhället spelade stor roll. Männen måste höra till något av de fyra stånden för att kunna rösta. Kvinnor fick under inga omständigheter rösta. År 1897 yrkade dock borgarståndet på rösträtt för kvinnor. Liknande förslag lades fram även under lantdagarna år 1900, 1904 och 1905. Kvinnorna krävde allmän och lika rösträtt, ett krav som drevs igenom när Finlands fyraståndslantdag blev till en enkammarlantdag år 1906. Enligt lantdagsordningen infördes allmän och lika rösträtt. Åldersgränsen för rösträtt och valbarhet drogs dock vid 24 år. Kvinnorna i Finland fick nu som de första i Europa rösta och ställa upp kandidater i valen.¹⁷

År 1907 hölls det första valet som kvinnorna fick rösta och kandidera i. Resultatet, 19 invalda, var ur kvinnornas synpunkt mycket bra, bättre än det skulle komma att vara i de 12 följande valen, d.v.s. ända fram till 1945. Flest mandat fick kvinnorna i det senaste valet, 2007, då de tog så många som 84 platser. 1975 valdes den första kvinnan in i presidiet. Våren 1996 blev historisk då både talmannen och de två vice talmännen var kvinnor.¹⁸

Harriet Clayhills, en av den nordiska kvinnorörelsens förgrundsgestalter, definierar begreppet kvinnorörelse i sitt verk "Kvinnohistorisk uppslagsbok" som "frivillig samverkan av kvinnor som inte godtar det kvinnliga könets andraplacering under rådande patriarkat, utan arbetar för att skapa nya samhällsformer". Ett kvinnoparti är en kvinnorörelse som försöker påverka genom den så kallade parlamentariska vägen dvs. genom att ställa upp kandidater i riksdagsval. Partiets huvudsakliga syfte är att arbeta för frågor som berör specifikt kvinnor. Stödet för ett kvinnoparti i riksdagen har aldrig varit

¹⁶ Anne Maria Holli & Hanna Wass. *Sukupuolella on selvä rooli edustuksessa*. (<http://www.kansanvalta.fi/Etusivu/Ajankohtaista/Puheenvuoroja/1238674471740>)

¹⁷ Suomen Eduskunta-sisäinen tiedotus http://www.eduskunta.fi/rfakta/opas/tiedotus/kvinnor_iriksdagen.htm

¹⁸ Ibid.

stort och de få kvinnopartier som ställt upp i valen har aldrig fått ett enda mandat. Däremot har det alltid funnits ett visst samarbete kvinnor emellan. Under de första åren efter 1907 års val var samarbetet mest organiserat inom partierna. Under årens lopp har det dock fått alltmer välorganiserade former och kommit att verka över partigränserna. År 1991 grundades ett nytt samarbetsorgan där kvinnor från alla partier samlas för att diskutera politiska frågor som berör just kvinnor.¹⁹

Som ovan nämnts invaldes 19 kvinnor i lantdagen 1907 och 84 i riksdagen 2007. 100 år av allmän och lika rösträtt har således kontinuerligt minskat klyftan mellan antalet manliga och kvinnliga ledamöter. Behövs det ytterligare 100 år innan klyftan helt och hållet vuxit igen?

¹⁹ Suomen Eduskunta-sisäinen tiedotus
http://www.eduskunta.fi/rfakta/opas/tiedotus/kvinnor_iriksdagen.htm

3. ANALYSOBJEKT

Partierna

3.1. Centern i Finland

Då partiet grundades år 1906 gick det under namnet Agrarförbundet och riktade sig främst till landsbygdens folk dvs. bönder och jordägare. I och med urbaniseringen förlorade partiet alltfler av sina anhängare och beslöt därför att byta namn till Centerpartiet för att betona sin center-liberala ställning. Partiet är officiellt tvåspråkigt. Centern är för när demokrati och jämställdhet i samhället och kräver social grundtrygghet och service för alla. Partiet arbetar även för en balanserad utveckling av marknadsekonomin och stöder fri företagsamhet. Även bevarandet av landsbygden, stödet till regionerna och betoningen av allas ansvar för naturen och miljön står på agendan.²⁰

Agrarkvinnornas profilering i partiet började dock ganska anspråkslöst. Under lantdagsvalet år 1907 valdes en kvinna, Hilma Räsänen, in i lantdagen.²¹ Ända fram till 1948 hade Agrarförbundet aldrig mer än två kvinnliga riksdagsledamöter per valperiod.²² Nämnda år tog kvinnorna tre mandat och sedan dess har mandaten kontinuerligt ökat för att i det senaste valet ha stigit till 15.²³

Sin första kvinnliga minister, Vieno Simonen, fick Agrarförbundet år 1953. Hon fungerade som socialminister åren 1953, 1954, 1959-1961 och som jordbruksminister åren 1956-1957. År 1964-1970 tjänstgjorde Kerttu Saalasti som Agrarförbundets första kvinnliga vice ordförande. Första kvinnliga partisekreteraren valdes 1990. Anneli Jäättenmäki fungerade som Centerns första kvinnliga ordförande år 2002-2003 och blev även landets såväl som Centerns första kvinnliga statsminister år 2003.²⁴ Sin andra kvinnliga ordförande fick

²⁰ Lindholm, S. m.fl. (2002). "Staten och Individiden". *Samhällslära för gymnasiet*. Borgå. Sid. 62

²¹ Invalda ledamöter vid lantdagsvalet 1907

<http://www.vaalit.fi/lantdagsvalet1907/valitut1907.pdf>

²² Statistikcentralen

Suomen Tilastollinen Vuosikirja och SVT julkaisuja: Eduskuntavaalit 1907-24

²³ Statistikcentralen

http://www.tilastokeskus.fi/til/evaa/2003/evaa_2003_2004-05-31_tau_010.html

²⁴ Suomen Keskustanaiset r.y

http://www.keskustanaiset.fi/?sivu=jarjeston_historia

partiet i juni 2010 då Mari Kiviniemi tillträdde tjänsten. Hon blev även senare statsminister och därmed Finlands andra kvinnliga statsminister genom tiderna. Idag har Centern fem kvinnliga ministrar, två kvinnliga EU-parlamentariker och en kvinnlig medlem av Finlands delegation i Nordiska rådet. Förutom partiets ordförande är även en av vice ordförandena en kvinna. I riksdagens utskott innehas 58 platser av Centern. Av dessa är 15 kvinnliga ledamöter.

Centerns egen kvinnoorganisation, Finlands Centerkvinnor, är Finlands största politiska kvinnoorganisation med ca 33 000 medlemmar. Organisationen grundades år 1941 och har sedan dess haft som mål att befrämja jämställdhet mellan könen och granska samhällets utveckling ur ett kvinno- och barnperspektiv. Syftet är att, i enlighet med Centerns värderingar, förena de kvinnliga medlemmar och medlemsorganisationer som vill befrämja utvecklingen av den egna hemtrakten, utvecklingen av Finland och utvecklingen på det internationella planet. Organisationens ordförande är EU-parlamentarikern Anneli Jäätteenmäki.²⁵

3.2. Finlands Socialdemokratiska Parti

Det socialdemokratiska partiet grundades år 1899 under namnet Finlands Arbetarparti för att representera arbetarklassen, som då saknade politiska rättigheter. År 1903 ändrades namnet till Finlands Socialdemokratiska Parti under partikongressen i Forssa där även det första partiprogrammet godkändes. Partiet betonade arbetarnas rättigheter samt demokrati och tog avstånd från kapitalismen.²⁶ Sedan lantdagsvalet 1906 har socialdemokraterna så gott som undantagslöst varit det största partiet i riksdagen och den största politiska intressegruppen i Finland.

Partiet arbetar först och främst för ett fritt, jämlikt och solidariskt samhälle där alla skall ha lika möjligheter att utbilda sig och hantera information. Betydelsen av fackföreningar och arbetsmarknadsavtal betonas. Partiet är emot en obegränsad marknadskonkurrens eftersom det anser att detta skulle leda till att de svagare lider och miljön förstörs. Enligt partiet får

²⁵ Centern i Finland

http://www.keskusta.fi/P%C3%A5_svenska/Kontakt/Kvinnorna.iw3

²⁶ SDP

<http://www.sdp.fi/se/historia>

samhället ha inflytande på produktionsmedlens användning och ägoförhållanden. Världsekonomin och de transnationella bolagens verksamhet måste även regleras. Partiet är för utvecklandet av EU och ett ökat samarbete för fred och säkerhet i Europa.²⁷

Valet 1907 blev en framgång för de socialdemokratiska kvinnorna som fick nio mandat. Socialdemokraterna hade flest kvinnliga mandat av alla partier, vilket de kom att ha ända till 1951 då vänstern fick lika många kvinnliga mandat som socialdemokraterna.²⁸ Minst kvinnliga ledamöter hade partiet år 1962, sju mandat, och flest år 2007, 25 mandat.²⁹

År 1926 valdes Miina Sillanpää till Finlands första kvinnliga minister. I ett år fungerade hon som andra socialminister. SDP fick sin första kvinnliga vice ordförande, Tyyne Leivo-Larsson, år 1955. Hon var även den första kvinnan i Finland att leda regeringen då hon år 1958 fungerade som ställföreträdande statsminister. Den första kvinnliga partisekreteraren valdes år 2005 och år 2008 fick partiet sin första kvinnliga ordförande då Jutta Urpilainen tillträdde tjänsten. Idag har SDP även en kvinnliga vice ordförande, en kvinnlig EU-parlamentariker och två kvinnliga medlemmar i Finlands delegation i Nordiska rådet. Även ordföranden för Europarådets finska delegation är kvinnlig socialdemokrat. Majoriteten av de platser socialdemokraterna har i riksdagens utskott innehas av kvinnor.

Socialdemokraternas egen kvinnoorganisation, Socialdemokratiska Kvinnor i Finland, inledde sin verksamhet redan år 1900. Organisationens mål idag är ett jämställt, tolerant och mångstämmigt samhälle, där ingen undertrycks eller utnyttjas. Organisationen vill bidra till att ge könskritiken utrymme i samhället och man vill även bekämpa rådande orättvisor och ojämlikhet mellan människor.³⁰

3.3. Nationella Samlingspartiet

År 1918 grundades Kansallinen Kokoomuspuolue d.v.s. Nationella Samlingspartiet, ett konservativt och traditionsbevarande parti. Till en början var Samlingspartiet ett helfinskt parti och det var först på 1970-talet som det blev officiellt tvåspråkigt. Partiet är för fri

²⁷ Lindholm, S. m.fl. (2002). "Staten och Individen". *Samhällslära för gymnasiet*. Borgå. Sid. 64-65

²⁸ Statistikcentralen

Suomen Tilastollinen Vuosikirja och SVT julkaisuja: Eduskuntavaalit 1907-24

²⁹ Statistikcentralen

http://www.tilastokeskus.fi/til/evaa/2003/evaa_2003_2004-05-31_tau_010.html

³⁰ Demarinaiset

<http://www.naiset.sdp.fi/se>

företagsamhet, fri konkurrens, privatägande, fri handel och tullfrihet. Partiet stöder jämlika möjligheter för alla att utbilda sig och vill bevara den sociala välfärden och grundtryggheten. Samlingspartiet betonar även den nationella dimensionen i det internationella samarbetet och vill att Finland skall fortsätta att söka fredliga lösningar på internationella kriser samt förbättra relationerna till grannstaterna.³¹

Det första valet, 1919, började ur ett kvinnligt perspektiv lovande för det nygrundade partiet. Samlingspartiets kvinnor tog fyra mandat och kom tvåa efter socialdemokraterna. I ca 50 år framåt kom antalet kvinnliga ledamöter att vara mellan noll och fem för att år 1970 öka till 10.³² Flest kvinnliga ledamöter, 22 stycken, hade partiet år 1987. Idag har partiet 20 kvinnliga mandat.³³

Den första kvinnliga ministern från Samlingspartiet, Kyllikki Pohjala, tillträdde sin tjänst först år 1962, nästan tio år efter både Centerns och SDP:s första kvinnliga ministrar. En kvinnlig partisekreterare fick partiet så sent som 1995. Än så länge har Samlingspartiet varken haft en kvinnlig partiordförande eller en kvinnlig statsminister. Idag har Samlingspartiet fyra kvinnliga ministrar, två kvinnliga vice ordförande, en kvinnlig partisekreterare, två kvinnliga EU-parlamentariker samt tre kvinnliga medlemmar i Finlands delegation i Nordiska rådet och en i Europarådet. Kvinnorna har 25 av de 61 platser partiet har i riksdagens utskott.

Samlingspartiets kvinnoorganisation, Kokoomuksen Naisten Liitto, grundades samma år som partiet, alltså 1919. Organisationen främjar jämlika möjligheter för både män och kvinnor i Finland, Europa och i hela världen. Kvinnor skall bl.a. ha samma möjligheter att utbilda sig och få arbete som män. Enligt organisationen är det ett faktum att det fortfarande är kvinnorna som bär största ansvaret för barn och hushåll. Även största delen av ensamförsörjarna är kvinnor. Därför vill organisationen att kvinnorna skall få största möjliga samhällsliga stöd för detta ansvar så att de har ordentliga möjligheter och resurser

³¹ Lindholm, S. m.fl. (2002). *"Staten och Individen"*. *Samhällslära för gymnasiet*. Borgå. Sid. 62

³² Statistikcentralen

Suomen Tilastollinen Vuosikirja och SVT julkaisuja: Eduskuntavaalit 1907-24

³³ Statistikcentralen

http://www.tilastokeskus.fi/til/evaa/2003/evaa_2003_2004-05-31_tau_010.html

när de gör sina val. Målet är att kvinnor och män tillsammans skall arbeta för en mer jämlik framtid.³⁴

3.4. Vänsterförbundet

Vänsterförbundet grundades år 1990 efter upplösningen av de gamla finska kommunistiska och folkdemokratiska partierna. Dess föregångare, Finlands kommunistiska parti som grundats 1918, hade i valen, tillsammans med folkdemokraterna, gått under namnet Demokratiska Förbundet för Finlands Folk. Vänsterförbundet upptog de flesta av partiets forna medlemmar. Partiet önskar förena arbetarrörelsen med de nya folkrörelserna och har följaktligen till stor del samma målsättning som de tidigare folkdemokraterna hade.³⁵ Dess ideologiska plattform påverkades även starkt av gröna värderingar.³⁶

Av partiprogrammet framgår bl.a. att partiet vill arbeta för världsomfattande jämlikhet och rättvisa samt stöda ett socialt och ekonomiskt rättvist samhälle som bygger på demokrati, tolerans och icke-våld. Även ett globalt arbete för en hållbar utveckling som tar hänsyn till miljön står högt bland partiets målsättningar. Inkomstklyftorna bör minskas genom beskattning, nya arbetsplatser bör skapas inom småföretag och småindustri, en medborgarlön som ersätter olika sociala understöd bör införas och de fria marknadskrafterna bör kontrolleras. Partiet anser att en del av företagens vinster bör delas med arbetstagarna, som också skall få delta i företagets beslutsfattande. Partiet anser även att alla bör ha rätt till utbildning i alla livets skeden oberoende av boningsort. Internationellt samarbete och neutralitet är enligt partiet ett livsvillkor för landet, dels för att freden och säkerheten skall tryggas och dels av solidaritet med utvecklingsländerna.³⁷

Vid riksdagsvalet år 1991, endast ett år efter att partiet grundats, invaldes 19 ledamöter. Av dessa var endast 5 kvinnor. Antalet kvinnor fortsatte att vara detsamma i de tre

³⁴ Kokoomusnaiset

http://www.kokoomusnaiset.fi/index.php?option=com_frontpage&Itemid=1

³⁵ Lindholm, S. m.fl. (2002). *"Staten och Individen"*. *Samhällslära för gymnasiet*. Borgå. Sid. 65

³⁶ Jan Sundberg (1997). Compulsory Party Democracy: Finland as a Deviant Case in Scandinavia. *Party Politics* 3:97. Sid. 111

³⁷ Lindholm, S. m.fl. (2002). *"Staten och Individen"*. *Samhällslära för gymnasiet*. Borgå. Sid. 65

följande valen trots att antalet ledamöter varierade mellan 22 och 19. I senaste valet år 2007 sjönk antalet kvinnliga ledamöter till 3.³⁸

Vänsterförbundet ingick i regeringen för första gången år 1995. Då blev Claes Andersson det nya Vänsterförbundets första manliga minister och Terttu Huttu-Juntunen den första kvinnliga. Partiet fortsatte sitt arbete i regeringen under Lipponens II regering efter riksdagsvalet 1999 ända fram till valet 2003. Under denna period representerades partiet av Suvi-Anne Siimes och Martti Korhonen. Partiet har med andra ord ända sedan 1995 haft såväl en kvinnlig som en manlig minister.³⁹

Under sina 20 levnadsår har Vänsterförbundet hunnit välja fyra partiordförande. Av dessa har en varit kvinna, nämligen Suvi-Anne Siimes, som innehade posten mellan åren 1998 och 2006. Av partiets sju vice ordförande har fyra varit kvinnor. Den senast valda, Aino-Kaisa Pekonen, innehar posten idag. Den första kvinnliga partisekreteraren, Sirpa Puhakka, valdes år 2007. Partiet har haft tre kvinnliga EU-parlamentariker under åren 1995 och 1999. Idag har partiet en kvinnlig vice ordförande, en kvinnlig partisekreterare och tre kvinnliga riksdagsledamöter.⁴⁰

Vänsterförbundets egen kvinnoorganisation, Vänsterkvinnorna, är ett riksomfattande kvinno nätverk bestående av partiets kvinnliga medlemmar, tidningen Pippuris prenumeranter och medlemmarna i partiets kvinnoavdelningar. Vänsterkvinnorna är en del av kvinnorörelsen och följaktligen öppen även för de kvinnor som inte vill vara medlemmar i Vänsterförbundet men ändå vill delta i organisationens verksamhet och beslutsfattande.⁴¹ Vänsterkvinnornas mål är välfärd, respekt för mänskliga rättigheter och jämställdhet i hela världen. Organisationen arbetar bl.a för förbättrandet av ensamförsörjarnas ställning, höjning av kvinnolöner och bättre identifiering och förebyggande av våld mot kvinnor.⁴²

³⁸ Vänsterförbundet
<http://www.vasemmisto.fi/vasemmistoliitto/historia.html>

³⁹ Ibid.

⁴⁰ Vänsterförbundet
<http://www.vasemmisto.fi/vasemmistoliitto/historia.html>

⁴¹ Vänsterkvinnorna
<http://vasemmistonaiset.vasemmisto.fi/tietoa-vasemmistonaisista/toimintasopimus.html>

⁴² Vänsterkvinnornas kvinnopolitiska dokument 2008
http://www.vasemmisto.fi/images/ohjelmat/Naispoliittinen_asiakirja_Ritva_ruotsiksi.pdf

En finländsk undersökning visar att förutsättningarna för att få igenom kvinnorörelsens krav är bättre när vänstern har makten än när högern har den. Det är därför viktigt för Vänsterkvinnorna att arbeta inom de globala vänsterrörelserna. För att samarbetet skall vara givande måste vänsterrörelserna beakta feministisk teori och praktik. Det är endast så man kan finna lösningar på de problem som finns i dagens föränderliga värld och det är också det enda sättet att vinna ett bredare stöd även bland kvinnor. I partipolitiken måste kvinnornas krav och arbetssätt tas på allvar.⁴³

3.5. De Gröna

De Gröna grundar sig på 1980-talets gröna rörelse runt vilken miljöaktivister, feminister, representanter för handkapporganisationer och "alternativmänniskor" samlades kring. År 1988 registrerade sig miljögruppen, Gröna förbundet, som parti och har sedan dess representerat den gröna rörelsen i riksdagen. Med tiden har partiet, från att i huvudsak varit ett miljöparti, utvecklat sitt partiprogram att gälla nästan alla samhällsområden.⁴⁴

Av partiprogrammet framgår bl.a. att partiet vill utveckla ett ekologiskt hållbart samhälle där produktionen och konsumtionen är anpassade till vad jordklotet tål utan att rubba ekobalansen och sträva efter att minska marknadskrafternas inflytande på politiken. Partiet arbetar för social rättvisa, jämställdhet och fred och betonar samverkan mellan människa och natur, individens frihet och mångkultur. Rasism bör inte tolereras i någon form. Speciellt flyktingfrågan står partiet nära. Gällande Europeiska Unionen vill partiet utöka medborgarnas påverkningssmöjligheter och öppenheten i EU:s beslutsfattande samt värna om EU-medborgarnas hälsa och förstärka EU:s social- och miljöpolitik.⁴⁵

I sitt första riksdagsval år 1983 fick de gröna som obunden rörelse in två manliga ledamöter i riksdagen. I valet 1987 tog de gröna fyra mandat och även detta år var alla ledamöter män. Under valet 1991 kom situationen dock att ändras då partiet tog tio platser i riksdagen varav fem innehades av kvinnor. Från och med detta val har andelen gröna

⁴³ Vänsterkvinnornas kvinnopolitiska dokument 2008

http://www.vasemmisto.fi/images/ohjelmat/Naispoliittinen_asiakirja_Ritva_ruotsiksi.pdf

⁴⁴ Lindholm, S. m.fl. (2002). "Staten och Individen". *Samhällslära för gymnasiet*. Borgå. Sid. 64

⁴⁵ Ibid.

kvinnliga ledamöter varit större än andelen manliga. Idag har De Gröna 15 riksdagsledamöter varav 10 är kvinnor.⁴⁶

Sin första minister, Pekka Haavisto, fick partiet våren 1995 i Paavo Lipponens I regering. Sin först kvinnliga minister, Satu Hassi, fick partiet följande regeringsperiod d.v.s. i Lipponens II regering 1999. År 2002 beslöt partiet att avsluta sitt regeringssamarbete eftersom riksdagen godkänt regeringens beslut om byggandet av ett femte kärnkraftverk. År 2007 steg partiet igen in i regeringen och representeras där av två kvinnliga ministrar. Idag har de gröna två kvinnliga EU-parlamentariker, en kvinnlig partiordförande och en kvinnlig vice ordförande.⁴⁷

Gröna kvinnor, De Grönas egen kvinnoorganisation, fungerar såväl lokalt, riksomfattande som nationellt. På den lokala nivån fungerar organisationen som andligt och konkret stöd för de gröna kvinnliga förtroendemännen genom att bl.a. finansiera lokala evenemang och ordna utbildning. På den riksomfattande nivån påverkar organisationen genom sina utlåtanden och ställningstaganden, genom att ordna seminarier och kurser och genom att medverka i det arbete som berör jämlikhetsfrågor. På det nationella planet är organisationen medlem av Kvinnoorganisationer i Samarbete, dvs. ett samarbetsorgan för kvinnoorganisationer i Finland. Gröna kvinnor deltar även i nordiska EU- och FN-möten som behandlar kvinnors ställning och hållbara utveckling.⁴⁸

Organisationen jobbar inom familjepolitiken för en vardag som garanterar barnen stressfri tid med sina föräldrar och likadana möjligheter för kvinnor och män att delta i arbets- och organisationslivet. Inom arbetslivet har organisationen bl.a. som mål att män och kvinnor skall ha lika lön, att upphäva segregationen mellan s.k. kvinnliga och manliga branscher och att hjälpa kvinnor att bygga upp sin karriär.⁴⁹

⁴⁶ Statistikcentralen

http://www.tilastokeskus.fi/til/evaa/2003/evaa_2003_2004-05-31_tau_010.html

⁴⁷ De Gröna

<http://www.vihreat.fi/fi/node/26>

⁴⁸ Gröna kvinnor

<http://www.vihreatnaiset.fi/>

⁴⁹ Ibid.

4. TEORETISK REFERENSRAM

4.1. Organisationsstrukturer

All organiserad mänsklig aktivitet, från krukmakeri till rymdfärder, ger upphov till två fundamentala men samtidigt motsatta behov, menar professorn och akademikern Henry Mintzberg, nämligen fördelningen av arbetet i diverse uppgifter som skall utföras samt koordineringen av dessa uppgifter så att de fullbordar verksamheten på bästa möjliga sätt.⁵⁰ På samma sätt som ett krukmakeri eller ett rymdfartscentrum är även de politiska partierna organisationer och kan studeras som sådana. Det är följaktligen viktigt för min studie att jag har en viss grundläggande kunskap över hur en organisations struktur kan se ut innan jag börjar analysera mina partier.

En organisations struktur kan enkelt definieras som den totala summan av de sätt på vilka den fördelar arbetet i bestämda uppgifter och sedan klarar av att koordinera dem. De medel man använder för att koordinera uppgifterna kallar Mintzberg för samordningsmekanismer. Enligt honom kan man urskilja fem principiella samordningsmekanismer som förklarar de grundläggande sätt på vilka en organisation koordinerar sin verksamhet, nämligen ömsesidig anpassning där arbetet samordnas informellt, direkt övervakning där en individ tar ansvar för andras arbete, standardisering av arbetsprocesser där arbetsuppgiftens innehåll specificeras eller programmeras, standardisering av outputs där resultatet av arbetet, som till exempel dimensionerna av en produkt eller ett utförande, specificeras och standardisering av arbetsfärdigheter där den utbildning som krävs för arbetet i fråga specificeras. Med standardisering menas när koordineringen av uppgifter varken sköts genom ömsesidig anpassning eller genom direkt övervakning, utan ingår i arbetsprogrammet. Genom standardisering minskar även behovet av fortlöpande kommunikation. Samordningsmekanismerna tenderar skifta från ömsesidig anpassning till direkt övervakning och standardisering för att slutligen återgå till ömsesidig anpassning i takt med att det organisationella arbetet blir alltmer komplicerat.⁵¹

⁵⁰Mintzberg, H. (1979). *"The Structuring of Organizations"*. New Jersey: Prentice-Hall, Inc. Sid. 1-3

⁵¹ Ibid. Sid. 3-7

För att förstå hur organisationer strukturerar sig själva, behöver vi först och främst veta hur de fungerar, påpekar Mintzberg. Vi bör känna till deras grunddelar, vad för funktion var och en av dem utför och hur dessa funktioner påverkar varandra. Med andra ord behöver vi veta hur arbete, auktoritet, information och beslutsprocesser flödar genom organisationen.⁵²

Den allra simplaste organisationen kan i teorin förlita sig på ömsesidig anpassning då den koordinerar sitt huvudsakliga arbete som antingen går ut på att producera en produkt eller en tjänst. Dess operatörer, dvs. de som utför detta huvudsakliga arbete, är i stort sätt självständiga i det de gör. När organisationen växer, och anammar en mer komplex arbetsfördelning bland sina operatörer, ökar emellertid behovet av direkt övervakning och således även behovet av chefer som kan hjälpa till att koordinera operatörernas arbete. En första form av administrativ fördelning mellan de som utför och de som övervakar arbetet har uppstått. Ju mer organisationen utvecklas, desto fler chefer behövs och en administrativ hierarki börjar sakta men säkert ta form.⁵³

När organisationen utvecklats till den grad att den övergått från direkt övervakning till standardisering faller en stor del av denna standardisering i händerna på en tredje grupp, nämligen de som Mintzberg kallar analytikerna. Här har en del av arbetskontrollen inte bara övergått från operatörerna till cheferna utan även från cheferna till analytikerna. En andra form av administrativ fördelning har uppstått, nu mellan de som utför och de som övervakar arbetet, och de som standardiserar det. Men andra ord har vi nu en organisation som består av en operativ kärna och en administrativ del bestående av chefer och analytiker. Mintzberg urskiljer dock fem grundläggande delar i en organisation: den operativa kärnan, den strategiska ledningen, mellancheferna, teknostrukturen och stödenheterna.⁵⁴

På basis av organisationen finner vi den operativa kärnan som omfattar de medlemmar, de så kallade operatörerna, som utför det grundläggande arbete som är direkt relaterat till produktionen av produkter och service. Den operativa kärnan är hjärtat i hela organisationen, dvs. den del som håller hela produktionen i gång. Ovanför operatörerna

⁵² Mintzberg, H. (1979). *"The Structuring of Organizations"*. New Jersey: Prentice-Hall, Inc. Sid. 17

⁵³ Ibid. Sid. 18

⁵⁴ Ibid. Sid. 18-19

hittar vi den administrativa komponenten, som Mintzberg delat in i tre delar. Först och främst har vi cheferna, som är indelade i två grupper. Högst upp i hierarkin sitter den strategiska ledningen som har som uppgift att garantera organisationens syfte på ett effektivt sätt och att tillfredsställa behoven hos de personer som kontrollerar eller på annat sätt har makt över organisationen. Direkt under dem finner vi de som utgör den grupp vi kallar för mellancheferna. Den strategiska ledningen är förenad med den operativa kärnan genom kedjan av mellanchefer med formell auktoritet. Jämsides med dem står den så kallade teknostrukturen. Här utför analytikerna sitt arbete, som går ut på att standardisera andras arbetsuppgifter och att tillämpa sina tekniska färdigheter för att hjälpa organisationen att anpassa sig till sin omgivning. Utöver dessa fyra grunddelar urskiljer Mintzberg ytterligare en femte del, nämligen stödenheterna, som existerar för att ge stöd till organisationen utanför det operativa arbetsflödet. Stödenheterna hittas på olika nivåer av hierarkin.⁵⁵

Men hur fungerar dessa grunddelar tillsammans? Forskning på området tyder på att det inte fungerar på ett enda sätt utan att sammankopplingarna är mångsidiga och komplexa. Organisationsdelarna är sammanlänkade genom olika flöden av auktoritet, arbetsmaterial, information och beslutsprocesser. Den traditionella organisationsteorin har sett på organisationer som system av formell auktoritet eller som system av reglerade flöden. Human relations-teoretiker ser däremot på organisationer som system av informell kommunikation. De två sista uppfattningarna, organisationer som system av arbetskonstellationer och som system av ad hoc-beslutsprocesser blandar samman både formella och informella förhållanden inom organisationen. Dessa har dock inte vidare utvecklats i litteraturen.⁵⁶

För att utforma organisationsstrukturen, använder organisationerna sig av nio utformningsparametrar, nämligen arbetsspecialisering, formalisering av beteende, bildning och indoktrinering, gruppering av enheter, enhetens storlek, planering och kontrollsystem, samverkansplaner samt vertikal och horisontell decentralisering. Dessa parametrar, menar Mintzberg, hjälper till att koordinera och fördela arbetet så att stabila beteendemönster kan uppnås.⁵⁷

⁵⁵ Mintzberg, H. (1979). *"The Structuring of Organizations"*. New Jersey: Prentice-Hall, Inc. Sid. 19-34

⁵⁶ Ibid. Sid. 35-64

⁵⁷ Ibid. Sid. 65-213

De ovan beskrivna komponenterna, dvs. samordningsmekanismerna, grunddelarna och utformningsparametrarna faller alla, enligt Mintzberg, naturligt på plats i fem olika organisationsstrukturer: den enkla strukturen där den strategiska ledningen direkt styr de som arbetar under den, maskinbyråkratin där organisationen styrs av noga definierade arbetsmoment som utformas av teknostrukturen, den professionella byråkratin där den operativa kärnan spelar en väsentlig roll, den divisionaliserade formen där organisationen delar upp sig i flera små enheter som alla mer eller mindre fungerar som egna organisationer och slutligen den adhocratiska formen där horisontella informella kontakter spelar en stor roll. Mintzberg frågar sig dock ifall dessa fem organisationsstrukturer verkligen existerar? De existerar ju trots allt bara på pappret som teorier, förenklade och förvrängda bilder av verkligheten och är inte verklighet i sig. De hjälper oss förvisso att förstå hur organisationer kan utformas för att uppnå så hög effektivitet som möjligt, men ingen av dem kan helt fånga in vår verklighet. Mintzberg lägger därför ytterligare till en struktur, den missionerande strukturen där organisationen hålls samman och styrs främst genom gemensam ideologi och gemensamma normer.⁵⁸

Som Mintzberg konstaterar ovan finns det alltså inget bästa sätt att strukturera en organisation på utan nämner till och med sex olika möjliga strukturer. De finländska partierna är alla ordnade enligt samhällsordningen som den såg ut i början av 1900-talet. Deras organisationsstruktur kommer följaktligen kanske närmast den struktur som Mintzberg kallar för maskinbyråkratin. Funktionerna är rutinorienterade och maktstrukturen är centraliserad samtidigt som man har en formaliserad kommunikation i organisationen.⁵⁹ Professor Jan Sundberg poängterar dock att man idag även genom att titta på de formella partireglerna kan urskilja en variation i partiernas organisationskultur som är ideologiskt betingad.⁶⁰ De politiska partiernas organisation kommer att behandlas närmare i uppsatsens analysdel.

⁵⁸ Mintzberg, H. (1979). *"The Structuring of Organizations"*. New Jersey: Prentice-Hall, Inc. Sid. 305-481

⁵⁹ Uppsats till den XIII Nordiska kommunforskarkonferensen i Oslo 26-28.11.2004
<http://www.statsvitenskap.uio.no/konferanser/norkom-04/documents/MarcusBjork.pdf>

⁶⁰ Sundberg, J. (1996). *Partier och partisystem i Finland*. Esbo: Schildts Förlags Ab. Sid. 41-42

4.2. Könroller som en källa till makt

Den amerikanska statsvetaren Robert Dahl definierar makt som förmågan att få en annan människa att göra något som han eller hon annars inte skulle ha gjort. De flesta organisations- och ledarskapsteoretikerna brukar utgå från denna syn. Makten påverkar vem som får vad, samt när och hur detta sker. Intressekonflikter i organisationer löses alltså huvudsakligen med hjälp av makt vilket är orsaken till att man på senare tid lagt allt större vikt vid studien av makt när man skall förklara vad som händer och sker i organisationer. Men vem har egentligen makt i en organisation? Professorn och forskaren Gareth Morgan menar att det finns 14 olika källor till makt i en organisation:⁶¹

- 1) Formell auktoritet dvs. en form av legitimerad makt som respekteras och erkänns av dem man samspelar med. Denna makt kan antingen bestå av karismatisk makt, traditionell makt eller byråkratisk makt
- 2) Kontroll över knappa resurser dvs. förmågan att utöva kontroll över det flöde av resurser som organisationens fortsatta existens är beroende av
- 3) Utnyttjande av organisationens struktur och regler dvs. idén om strukturerna och reglerna som effekter och speglingar av en kamp om den politiska kontrollen
- 4) Kontroll över beslutsprocessen dvs. förmågan att påverka resultatet av olika beslutsprocesser samt kontroll över beslutspremissar och de frågor och mål besluten är inriktade på
- 5) Kontroll över kunskap och information. Genom att kontrollera dessa resurser kan en person systematiskt påverka och styra hur olika situationer i organisationen definieras och dessutom skapa olika makt- och beroendemönster.
- 6) Kontroll över viktiga gränsområden dvs. områden mellan olika delar i organisationen. Genom att styra och kontrollera ”gränstransaktioner” kan olika individer bygga upp en avsevärd maktposition, t.ex. genom att styra förändringar som äger rum utanför den egna gruppen, avdelningen eller organisationen och initiera tidsmässigt väl avpassade reaktioner och åtgärder
- 7) Förmåga att hantera osäkerhet dvs. de oklarheter som påverkar den vardagliga verksamheten i en organisation.

⁶¹ Morgan, G. (1999). ”Organisationsmetaforer”. Lund: Studentlitteratur. Sid 192

- 8) Kontroll över teknologin dvs. förmågan att uppnå anmärkningsvärda resultat när det gäller produktionen av produkter eller tjänster
- 9) Allianser mellan olika individer och nätverk och kontroll över den ”informella” organisationen. Genom olika former av sammankopplade nätverk kan enskilda individer få förhandsbesked om förändringar som är viktiga för deras intressen. De kan använda sitt inflytande för att påverka dessa förändringar för att de ska passa deras egna behov och bädda för förslag som ligger i deras eget intresse
- 10) Kontroll över ”mot-organisationer” som t.ex. fackföreningar, en social rörelse eller en lobbygrupp
- 11) Symbolism och hantering av mening dvs. förmågan att övertala andra att skapa eller agera i en verklighet som gynnar de intressen man arbetar för
- 12) Könsroller och hur man hanterar relationer mellan könen
- 13) Strukturella faktorer som definierar handlingsarenan dvs. som begränsar och styr en persons möjligheter att använda de maktkällor han eller hon har tillgång till.
- 14) Den makt man redan besitter⁶²

Den tolfte maktkällan, könsroller och hur man hanterar relationer mellan könen, har precis som annorstädes en stor roll i organisationernas värld. Det är t.ex. vanligt att en organisation domineras av könsrelaterade värderingar som gynnar endast det ena könet, i de flesta fall det manliga. Det har skrivits mycket, speciellt inom den feministiska forskningen, om hur organisationerna ofta segmenterar karriärmöjligheterna och arbetsmarknaden på ett sätt som gör det lättare för män att uppnå makt och prestigefyllda positioner. Fenomenet har generellt kallats för ”glastakseffekten”. Kvinnorna kan se möjligheterna i toppen av organisationen de arbetar i men klarar aldrig av att nå ända upp. De stoppas på vägen av olika könsrollsfördomar innan de hinner ända fram.⁶³

Med könsrollsfördomar menas de egenskaper som traditionellt sett ansetts vara manliga och kvinnliga. Mannen förväntas t.ex. vara logisk, rationell, aggressiv, oberoende och strategisk medan kvinnan förväntas vara intuitiv, emotionell, undergiven och spontan. Det intressanta här är att de värden som styr många uppfattningar om organisationer är i hög grad desamma som de förväntade manliga värdena. En idealorganisation är oftast

⁶² Morgan, G. (1999). ”Organisationsmetaforer”. Lund: Studentlitteratur. Sid. 193-221

⁶³ Ibid. Sid. 213-214

rationell, analytisk, strategisk, beslutsorienterad, tuff och aggressiv. Denna uppfattning kan göra det svårt för kvinnor som vill arbeta i en sådan organisation. Ifall de försöker anamma dessa värden anses kvinnorna bryta mot den traditionella kvinnliga stereotypen, vilket ofta framkallar kritik. Å andra sidan har kvinnorna en fördel framför män i sådana organisationer som uppskattar de traditionella kvinnliga värdena.⁶⁴

Andra typer av könsrollsbaseade fördomar hittas i språk, ritualer, myter, berättelser och andra symboliska uttryck som formar organisationskulturen. En ensam man eller kvinna på en avdelning kan lätt känna sig utanför när de andra talar om sådant som personen i fråga inte kan ta del av. Vanliga samtal och vardagliga ritualer kan alltså vara avgörande för ifall en viss person utesluts ur gruppen eller inte.⁶⁵

Professor Rosabeth Moss Kanter menar att kvinnornas och männens inbördes roller och roller inom organisationen påverkas av förhållandet mellan andelen kvinnor och män i en organisation. Kanter undersökte på 1970-talet en rad amerikanska organisationer och kom fram till att de på alla nivåer dominerades av män. Lokala och regionala möten, utbildningsprogram, arbetsgrupper, planeringsmöten och karriäröversikter med cheferna var tillfällen som männen med stor sannolikhet delade med andra män. Den korporativa administrationskulturen och männens dominans i den påverkades, i stället för av arbetsuppgifter och plats i hierarkin, av männens numeriska dominans, dvs. av det faktum att männen stod i majoritet.⁶⁶

Kvinnor å andra sidan fann sig ofta stå ensamma bland manliga kolleger. Som exempel kan ges en tre hundra personers försäljningspersonal där de tjugo kvinnliga arbetstagarna var utspridda på över fjorton kontor. Deras kollegor, chefer och kunder var nästan undantagslöst män. Aldrig fler än två kvinnor på en gång deltog i de tolv personer stora utbildningsgrupperna. En grupp av professionella kvinnor arbetade på företagets huvudkontor, sysselsatta med personaladministration och personalutbildning, men alla förutom tre av dem var placerade i grupper där de arbetade tätt intill män.⁶⁷

⁶⁴ Morgan, G. (1999). *”Organisationsmetaforer”*. Lund: Studentlitteratur. Sid. 214-215

⁶⁵ Ibid. Sid. 215

⁶⁶ Kanter, R. (1977). *”Men and Women of the Corporation”*. New York: Basic Books, Inc., Publishers. Sid. 206

⁶⁷ Ibid. Sid. 207

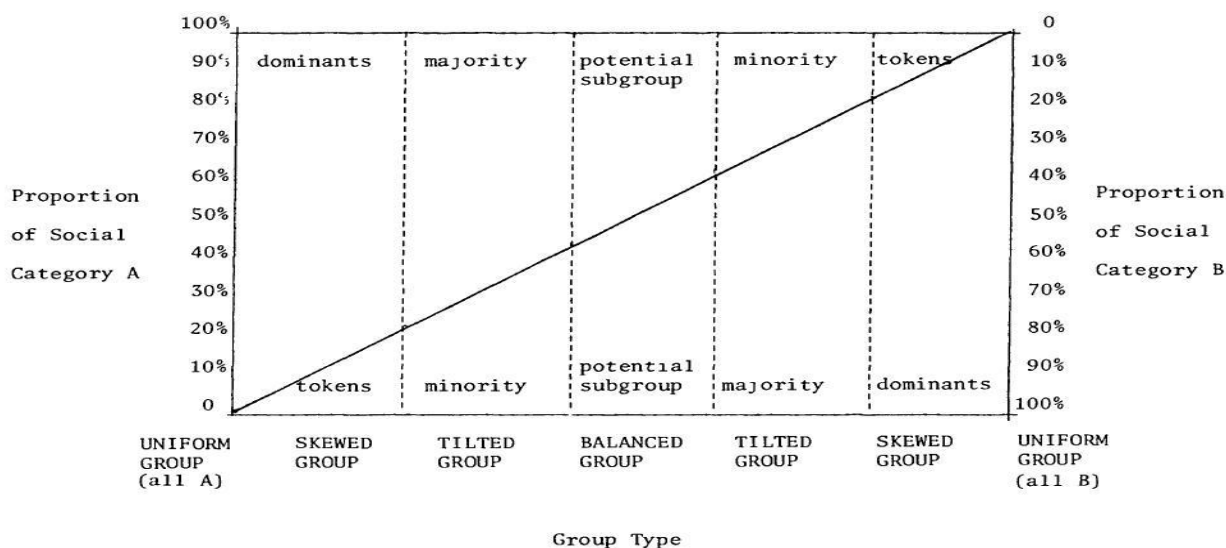
Kvinnornas arbetsliv påverkades med andra ord av det proportionella antalet män och kvinnor i organisationen. De kvinnor som fann sig stå i minoritet bland sina manliga kollegor och ofta bar en så kallad enda kvinnan-status fick ett symboliskt värde på arbetsplatsen som representant för alla kvinnor och kvinnliga handlingssätt. I vissa situationer var det till fördel för kvinnorna att vara annorlunda och bli sedda som t.ex. i organisationer där framgång var starkt knuten till att bli igenkänd och att skapa sig ett namn. I andra situationer måste kvinnorna tackla den ensamhet som följer en "utomstående", en främling som inkräktar på en främmande kultur. Oberoende av situation var omsättningen och risken för ett misslyckande betydligt högre bland kvinnorna än bland männen. Detta gällde speciellt i början av arbetskarriären och på lägre nivåer i hierarkin.⁶⁸

Kvinnornas situation var sålunda snarlik vilken som helst från gruppen avvikande persons situation, t.ex. den enda färgades i en grupp av vita eller den enda asiatens i en grupp av européer. Vilken som helst grupp där proportionerna är förvrängda kan producera liknande teman och processer. Det var brist på kvinnor som formade arbetsmiljön för kvinnorna i de amerikanska organisationerna, inte det faktum att de var just kvinnor. Detta poängterar den betydelse numeriska distributioner har på människors beteenden i organisationer, dvs. hur många av en viss typ av personer som hittas bland hur många av en annan typ av personer. Villkoren för medlemmarna av en grupp skiljer sig alltså åt beroende på om de hör till majoriteten eller minoriteten. I och med att proportionerna börjar skifta, ändras även de sociala vanorna. För att förstå förhållandena mellan majoriteter och minoriteter i en organisation har Kanter identifierat fyra grupper av proportionell representation av typer av människor.⁶⁹ Grupperna presenteras i figuren nedan.

⁶⁸ Kanter, R. (1977). *"Men and Women of the Corporation"*. New York: Basic Books, Inc., Publishers. Sid. 207

⁶⁹ Ibid.

Figur 1. Typer av grupper definierade enligt den proportionella representationen av två sociala medlemskategorier

Den första gruppen, "uniform groups", dvs. enhetliga grupper består endast av en typ av människor. Gruppen, trots att den internt kan utveckla sin egen differentiering, är homogen med avseende på kön, ras och etnicitet. Dess typologiska proportion är 100:0 dvs. gruppen består till 100 % av t.ex. män.⁷⁰

Den andra gruppen, "skewed groups", dvs. grupper med skev sammansättning är grupper med ett överskott av en typ över en annan, dvs. med proportioner upp till 85:15. Den numeriskt dominerande typen kontrollerar gruppen och är tillräckligt stor för att kallas för "dominerande". Den andra typen, som är färre i antal, kallar Kanter för "tokens" dvs. symboler, eftersom de oftast behandlas som symboler för sin typ i stället för individer. Om den absoluta storleken av gruppen är liten, kan den typ som de finns betydligt färre av bestå av endas en person.⁷¹

Den tredje gruppen, "tilted groups" dvs. grupper med något ojämn sammansättning, börjar röra sig mot mindre extrema skillnader och mindre överdrivna effekter. I sådana fall, med proportioner på ungefär 65:35, blir de dominerande endast en majoritet och

⁷⁰ Kanter, R. (1977). "Men and Women of the Corporation". New York: Basic Books, Inc., Publishers. Sid. 208

⁷¹ Ibid. Sid. 208-209

symbolerna endast en minoritet. De har alltså inte effekten av dominerande och symboler längre. Minoriteten kan finna potentiella allierade inom sig, forma koalitioner och klara av att påverka villkoren i gruppen. Den ses mer och mer som en samling individer och som en grupp som skiljer sig från majoriteten.⁷²

Den fjärde och sista gruppen, "balanced groups" dvs. balanserade grupper, har en proportion mellan 60:40 och 50:50. Här styrs kulturen i gruppen av personligheter och strukturer, inte av majoritets- eller minoritetsförhållanden. Förekomsten av symboler sätter ofta igång en så kallad ond cirkel, där det faktum att kvinnorna är i minoritet endast underbygger en likadan fortsatt utvecklig, som dessutom, i avsaknad av utomstående ingripanden, bidrar till att kvinnorna hålls som symboler. Ju färre kvinnor det finns i en grupp inom traditionellt mansdominerade yrken eller på högre ledningsnivåer, desto större är risken att situationen fortsätter eller försämras.⁷³

Då det gäller diskussionen kring könsbaserade fördomar kan det avslutningsvis vara värt att nämna att situationen idag ser ljusare ut än den gjorde för tio eller tjugo år sedan. I och med att könsrolls- och jämlikhetsdebatten fått allt större inflytande i politiken, har även könsbalansen i många organisationer förändrats i rätt snabb takt. En omvandling från hierarkiska organisationer till platta nätverksorganisationer har ägt rum, vilket i sin tur gett upphov till ett nytt politiskt förhållningssätt som gynnar de traditionella kvinnliga egenskaperna framför de manliga. Förmågan att skapa konsensus och att mobilisera kunskap och intuition är exempel på värden som uppskattas allt mer i organisationsvärlden.⁷⁴

4.3. Positiv särbehandling för kvinnor – stöd och kritik

Statistiken idag visar fortfarande att kvinnorna är underrepresenterade i politiken i de flesta länder i världen. Trots detta har ändå en positiv förändring ägt rum de senaste årtiondena. Den självklara bilden av politiken som en plats för män har inte bara

⁷² Kanter, R. (1977). *"Men and Women of the Corporation"*. New York: Basic Books, Inc., Publishers. Sid. 209

⁷³ Ibid. Sid. 209-210

⁷⁴ Morgan, G. (1999). *"Organisationsmetaforer"*. Lund: Studentlitteratur. Sid 216

förändrats till att innefatta kvinnor utan man har även börjat arbeta för att få mer kvinnor inkluderade. Allt fler politiska partier har vidtagit åtgärder för att öka andelen valda kvinnor och för att underlätta kvinnors deltagande. Ännu mer anmärkningsvärt är att det växande stödet för åtgärder nu kombineras med en viss minoritetsuppbackning för åtgärder, som garanterar jämlikhet mellan kvinnor och män. Som exempel kan ges de nordiska partierna, som var de första att på 1970-talet introducera kvoter för kvinnor i de nationella parlamentsvalen. En liknande utveckling går att urskilja även i resten av världen. Underrepresentationen ses med andra ord antligen som ett problem och en positiv särbehandling av kvinnor inom politiken har följaktligen blivit alltmer synlig.⁷⁵ Med positiv särbehandling menas olika åtgärder som främjar jämställdhet mellan t.ex. män och kvinnor. Svenska kvinnoförbundet definierar positiv särbehandling som stödjande åtgärder för personer från missgynnade och/eller underrepresenterade grupper för att skapa lika möjligheter.⁷⁶

Trots att vi gått mot en alltmer positiv utveckling gällande jämlik representation mellan könen hörs det fortfarande kritiska röster. Samtidigt som kritikerna accepterar att en underrepresentation av kvinnor i valda församlingar är ett problem motsätter de sig en positiv särbehandling och ser på det som en oacceptabel lösning på problemet. I stället för att fokusera på de grundläggande antagandena om att alla kvinnor skulle ha ett och samma intresse och se på politiken ur ett och samma perspektiv och följaktligen bara driva smala gruppintressen har kritikerna koncentrerat sig på en allmän kritik av positiv särbehandling. Enligt dem leder könskvoter och andra positiva särbehandlingar till en uppkomst av ”oerfarna” kvinnor i politiken. Kvinnorna väljs inte på grund av sina meriter utan enbart på grund av sitt kön vilket ökar risken för att den totala kvaliteten på politiken sjunker.⁷⁷

⁷⁵ Phillips, A. (2000). *Närvarons politik. Den politiska representationen av kön, etnicitet och ras*. Lund: Studentlitteratur. Sid. 74

⁷⁶ Svenska kvinnoförbundet
<http://www.kvinnoforbundet.fi/files/handbok/Kapitel%202.pdf>. Sid 4

⁷⁷ Phillips, A. (2000). *Närvarons politik. Den politiska representationen av kön, etnicitet och ras*. Lund: Studentlitteratur. Sid. 77

”Kvoter är nedlåtande och självdestruktiva. Att utse eller välja kvinnor på andra grunder än förmåga kommer att leda till bakslag, inte bara för individerna, utan för kvinnor i allmänhet. Det är falskt att påstå att det bara eliminerar en nackdel. Kvinnor kommer att göra framsteg genom att förneka män en lika chans att konkurrera. Hur kan någon kvinnlig politiker göra anspråk på att bli tagen på allvar under sådana omständigheter? En orättvisa kommer att bli ersatt av en medveten manipulering med reglerna”⁷⁸

De frågor som mest diskuterats i massmedia har helt och hållet betonat legitimiteten av de särskilda åtgärderna. Hur kan man rättfärdiga kvoter och garantier, dvs. det som kritikerna betraktar som ”omvänd diskriminering”? Argumenten för positiv särbehandling har hittills gått hand i hand med de argument som tillämpats vid användningen av könskvoter inom utbildningen och arbetslivet. Ingen åtskillnad mellan dessa och politisk representation har förekommit. Detta förhållande är vad som oroar Ann Philips, professor i politisk teori och könsteori, och som enligt henne döljer de mera grundläggande frågorna om representation. Argument, som t.ex. en justering av tidigare orättvisa, får gärna användas som stöd i diskussionen gällande jämställdhet mellan könen. Det är när en vald representant behandlas som om det skulle vara fråga om en jurist eller en läkare som den egentliga innebörden av representation inte riktigt kommer fram, menar Phillips. Hon är mera intresserad av de teoretiska grunderna för argumenteringen och det de antyder om representation än valet av argument.⁷⁹

De argument som använts för en ökning av kvinnor inom politiken kan i princip delas in i fyra grupper. Den första av dessa betonar de rollmodeller som framgångsrika kvinnliga politiker erbjuder, den andra använder sig av rättviseargumentet, den tredje identifierar de specifika kvinnliga intressen som annars skulle förbises och den fjärde understryker kvinnors annorlunda förhållande till politik och de sätt på vilket deras närvaro kommer att förbättra det politiska livets kvalitet. Den första av dessa, rollmodellen, är enligt Phillips den minst intressanta. Argumentet lyder att kvinnliga kandidater som väljs till valda församlingar höjer kvinnors självkänsla och uppmuntrar andra kvinnor att följa deras fotspår. Detta har inte någon påverkan på politik i sig, menar Phillips och övergår

⁷⁸ Phillips, A. (2000). *Närvarons politik. Den politiska representationen av kön, etnicitet och ras*. Lund: Studentlitteratur. Sid. 78

⁷⁹ Ibid. Sid. 79-90

till det som enligt henne är det mest övertygande argumentet av de fyra, nämligen det som ser på jämställdhet mellan könen som en direkt fråga om rättvisa.⁸⁰

Argumenteringen för jämställdhet mellan könen i politiken härstammar från rättsvisepprinciper. Med vilken tänkbar överlägsenhet i talang eller erfarenhet kan män kräva sin ”rätt” till monopol på olika församlingar? Enligt Phillips har ingen ännu kommit med ett övertygande svar på frågan. Lättare är det dock att argumentera för lika tillgång till valda ämbeten. Problemet med rättviseargumentet ligger i att det fortsätter att följa den mer generella argumenteringen för lika möjligheter och positiv särbehandling och lägger sålunda inte tillräckligt stor vikt vid skillnaden mellan att vara politisk representant och att vara jurist eller läkare. En ändring i sammansättningen av valda församlingar medför ett symboliskt värde, en mera synlig bekräftelse på kvinnors jämställdhet med män än vad en jämställd sammansättning inom näringslivet eller de akademiska yrkena medför, menar Phillips. Tyvärr påverkar en jämlik sammansättning av kvinnor och män endast en symbolisk representation. Vilka övriga skillnader denna representation skulle innebära kommer inte alls fram.⁸¹

Ett annat sätt att argumentera för jämställdhet mellan könen är att identifiera specifika kvinnliga intressen som annars inte skulle tas med i beräkningen. Argumenteringen bygger på förutsättningen att kvinnor, eftersom de ofta innehar andra positioner än männen inom samhället, även har från männen skilda behov, intressen och angelägenheter. Kvinnorna placerar sig ofta inom sämre betalda arbeten och bär det huvudsakliga ansvaret för hemmet och barnen. Kvinnors erfarenheter är följaktligen annorlunda än männens och behandlas inte i tillräckligt hög grad i en politik som domineras av män. Det farliga motargumentet kommer från de som ifrågasätter huruvida kvinnor faktiskt har särskilda och separata intressen, och ifall kvinnorna kan anses som en tillräckligt enhetlig kategori för att utveckla egna intressen. Phillips tror att gemensamma intressen och angelägenheter självklart existerar. Fastän avslöjandet av den stora mängden intresseskillnader kvinnor emellan varit offer för den nutida feministiska kritiken betyder inte detta att intressena inte skulle kunna vara könsbundna. Att kvinnor innehar skilda positioner inom den yrkesmässiga hierarkin innebär inte att

⁸⁰ Phillips, A. (2000). *Närvarons politik. Den politiska representationen av kön, etnicitet och ras*. Lund: Studentlitteratur. Sid. 80

⁸¹ Ibis. Sid. 101

de skulle ha samma intressen som männen i sina klasser. Att vissa kvinnor inte kan få barn betyder inte att graviditet blir en könsneutral företeelse, menar Phillips. Meningen med intresseargumentet är inte att argumentera för ett enhetligt intresse kvinnor emellan, utan snarare utmärka en skillnad i intressen mellan kvinnor och män.⁸²

Det mer avgörande problemet med intresseargumentet ligger i villkoren för ansvaret inför intressegruppen. Säkerställer valet av fler kvinnor deras representation? Det skulle verka logiskt att en ökning av antalet kvinnor också skulle öka sannolikheten för att ärenden gällande barnomsorg och kvinnornas svaga ställning på arbetsmarknaden skulle komma upp på den politiska agendan och uppmärksammas mera. Denna bild bekräftas redan delvis genom de förändringar som skett i de länder som ändrat könssammansättningen i sina valda församlingar. Men vad innebär detta då man talar om politisk representation? Hur kan vi veta med säkerhet att kvinnor som blir valda alltid bär ansvaret för att representera kvinnor? Hur kan de valda kvinnorna veta vad kvinnorna som röstade på dem prioriterar ifall kvinnors intressen varierar? Det är lättare att argumentera för att mansdominerade församlingar inte uppmärksammar kvinnors intressen och behov än det är att argumentera för att en mer jämlik församling skulle lösa problemet.⁸³

Det sista argumentet för en ökning av kvinnor inom politiken ser kvinnors inkludering som en utmaning mot intressegruppers dominans i politiken. Förutsättningen är att kvinnliga politiker introducerar en annan uppsättning värden och angelägenheter som hjälper till att förbättra det politiska livets kvalitet. Det har argumenterats för att kvinnor skulle föra med sig en generösare moral till det politiska fältet eller att kvinnor har en djupare relation till miljöns behov etc. En del feminister har följaktligen gjort en skillnad mellan intressen och behov. En betoning på intressen gör enligt dem att politiken behandlas som en fråga om att köpslå mellan olika grupper, medan behoven formulerar krav i mer moraliska termer. Denna uppdelning mellan intressen och behov tacklar direkt det vanligaste motargumentet för positiv särbehandling, nämligen det som förnekar gemensamma kvinnliga intressen.⁸⁴

⁸² Phillips, A. (2000). *Närvarons politik. Den politiska representationen av kön, etnicitet och ras*. Lund: Studentlitteratur. Sid. 84-87

⁸³ Ibid. Sid. 89-90

⁸⁴ Ibid. Sid. 90-91

Ett annat påstående, som framställs av dem som missaktar intressepolitiken, är att en ökning av kvinnor i valda församlingar för med sig nya former av beteenden och värderingar. Kvinnor är mer villiga att samarbeta och att lyssna på andras åsikter. Kvinnorna för med andra ord med sig en mer generös skala av värderingar och höjer således politikens moraliska innehåll. En sådan argumentering associeras dock alltid med kvinnornas roller som vårdare och mödrar, vilket i sin tur utgör det verkliga problemet. De karakteristiska dragen hos en god mor är nödvändigtvis inte desamma som hos en god medborgare. Att jämföra kvinnornas politiska beteende med de sätt de vårdar och tar hand om sina barn är knappast fruktbart, med tanke på att en demokratisk politik borde vara grundad på jämställdhet och ömsesidig respekt.⁸⁵

En undersökning av norska parlamentsledamöter avslöjar en avsevärd konsensus över partigränserna och mellan könen om att kön utgör och bör utgöra en skillnad. En klar majoritet av de som deltog i undersökningen ansåg dessutom att kön även påverkar prioriteringar och intressen och att kvinnor representerar en så kallad ny omsorgspolitik. Politiker av båda könen ansåg att kvinnor är speciellt intresserade av välfärdspolitik, miljö, jämställdhet och utbildning medan män är speciellt intresserade av ekonomi, industri, nationell säkerhet och utrikespolitik. Ifall kvinnor koncentrerade sig på en politik som ökar barnomsorgsutbudet och därmed även kvinnors deltagande på arbetsmarknaden eller på en politik som höjer prestige och värdet av det omsorgsarbete som kvinnor gör i hemmet visade sig dock inte vara beroende av kön utan av parti. Kvinnor i vänsterorienterade partier tenderade att koncentrera sig på det förstnämnda alternativet medan kvinnor i högerorienterade partier gjorde det motsatta. Partiloyaliteten spelar här, precis som i andra policyområden en avgörande roll.⁸⁶

Det väsentliga och hela poängen med jämställdhetsfrågan, menar Phillips, är följande: antingen utgör kön en skillnad, i vilket fall det står i ett spänningsförhållande till frågan om politiska partiers ansvar, eller så utgör kön ingen skillnad, i vilket fall en ökning av kvinnliga politikernas karriärmöjligheter verkar som en rätt opportunistisk tanke.⁸⁷ En förändring av jämställdheten mellan könen bland våra politiska representanter är dock, enligt Phillips, en viktig och nödvändig utmaning av de sociala arrangemang som

⁸⁵ Phillips, A. (2000). *Närvarons politik. Den politiska representationen av kön, etnicitet och ras*. Lund: Studentlitteratur. Sid. 92-95

⁸⁶ Ibid. Sid. 95-96

⁸⁷ Ibid.

systematiskt har placerat kvinnor i en underordnad ställning. Oberoende av om vi uppfattar politik som en representation av intressen, behov eller både och, är en förändring av könssammansättningen ett minimalt villkor för att en förändring av den politiska agendan skall kunna ske. Det är trots allt viktigt att komma ihåg att detta inte garanterar att kvinnors intressen eller behov kommer att tas upp. Sannolikheten för att de gör det är dock stor. Argumenteringen för jämställdhet mellan könen i valda församlingar måste med andra ord stöda sig på sannolikheter snarare än säkerheter. Det är möjligt, dock mycket osannolikt, att dessa församlingar skulle bete sig på exakt samma sätt ifall de bestod till lika stor del av kvinnor som av män, som det skulle göra om kvinnorna endast spelade en symbolisk roll. Liksom inom alla områden inom politiken finns det inga definitiva garantier.⁸⁸

4.4. Kvinnlig representation i Norden - förklaringar

De nordiska länderna har under de senaste tio åren lyfts fram som föregångare för jämställdhet mellan könen inom politiken skriver Lena Wängnerud, forskare i representativ demokrati och docent i statskunskap vid Helsingfors Universitet. En studie från 1998 visar att medeltalet för kvinnliga parlamentariker i Norden låg på 37 %, medan det i den övriga världen låg på ca 13 %. Även om andelen i övriga världen ökat en del, 17,4 % år 2009⁸⁹, hör de nordiska länderna fortfarande till de demokratier som har den högsta andelen kvinnliga representanter i parlamentet. Norden är det så kallade undantaget från regeln som säger att politik är en plats endast för män. En orsak till detta, menar Wängnerud, är det starka ideologiska stödet som hela idén med social representation har i Norden samt den aktiva roll de nordiska kvinnorna på eget initiativ tagit inom politiken.⁹⁰

Den mest typiska förklaringen till kvinnlig representation som dagens forskning ger är dock valsystemens påverkan, dvs. hur olika valsystem påverkar andelen kvinnliga parlamentariker. Wängnerud anser dock att valsystemen inte ensamma kan förklara den

⁸⁸ Phillips, A. (2000). *Närvarons politik. Den politiska representationen av kön, etnicitet och ras*. Lund: Studentlitteratur. Sid. 102-103

⁸⁹ Women in National Parliaments
<http://www.ipu.org/wmn-e/world.htm>

⁹⁰ Wängnerud, L. (2000). *Beyond Westminster and Congress : the Nordic experience* / edited by Peter Esaiasson, Knut Heidar. Columbus, Ohio : Ohio State University Press. Sid. 132-133

ökade kvinnliga representationen i de nordiska länderna, bl.a. eftersom de inte har ändrats i någon dramatisk betydelse sedan ökningen började på 1970-talet.⁹¹

En annan förklaring är den allmänna uppfattningen om att de nordiska länderna karaktäriseras av en egalitär kultur, dvs. en kultur som eftersträvar jämlikhet, och att denna egalitära kultur spelat en betydelsefull roll när det gäller kvinnors framgång i politiken. Wängnerud anser dock att man istället för att titta på en kultur från en hel populations synvinkel borde fokusera mera på den politiska eliten och dess grundläggande värden. Ifall egalitära värderingar gjort kvinnors inträde i politiken lättare är dessa värderingar dock inte gemene mans, utan omfattas huvudsakligen av de personer som står i nära kontakt med det politiska systemet. Vanliga medborgare kan t.ex. inte kontrollera rekryteringen av politiska kandidater. Den sköts av de politiska partierna.⁹²

En generell observation angående de politiska partierna som verkar stämma ganska bra i alla länder är skillnaden mellan å ena sidan konservativa partier å andra sidan socialdemokratiska partier, vänsterpartier och gröna partier när de kommer till andelen kvinnliga representanter. Konservativa partier tenderar i allmänhet att ha färre kvinnliga representanter än de övriga grupperingarna. Förklaringen till detta kan enligt forskaren Pippa Norris vara de högerorienterade partiernas mer eller mindre noninterventionsbenägna ideologi. Socialdemokratiska partier, vänsterpartier och gröna partier är mer benägna att ingripa i rekryteringsprocessen och vidta åtgärder angående könsjämsställdheten mellan deras parlamentariker.⁹³

En nordisk undersökning gällande parlamentarikers inställning till kvinnlig representation visade att just partianknytning och kön spelade en avgörande roll. Genom att be parlamentarikerna bedöma viktigheten av en rad argument försökte man komma fram till hur de förhåller sig till en jämn fördelning av män och kvinnor i parlamentet. Resultatet indikerar att kvinnorna i alla länder var mer positivt inställda till en jämn fördelning mellan könen än männen. Ytterligare en viktig observation var skillnaden mellan partierna. Konservativa parlamentariker var i genomsnitt mer negativt inställda

⁹¹ Wängnerud, L. (2000). *Beyond Westminster and Congress : the Nordic experience* / edited by Peter Esaiasson, Knut Heidar. Columbus, Ohio : Ohio State University Press. Sid. 133

⁹² Ibid. Sid. 135

⁹³ Ibid. Sid 135

medan socialdemokrater, vänsteranhängare och speciellt de gröna var mer positivt inställda. Åldern verkade dock inte spela någon avgörande roll.⁹⁴

En annan undersökning gällande nordiska parlamentarikers attityder gentemot könskvoter i parlamentet kommer fram till samma resultat, nämligen att partianknytning och kön är av signifikant betydelse. Socialdemokrater, vänsteranhängare och gröna är mest villiga att införa könskvoter medan högeranhängare och centerpartister är mindre entusiastiska.

4.5. Effekterna av kvinnlig representation

Att studera effekterna av kvinnlig representation har visat sig vara rätt omfattande och relativt krångligt. Frågan är om det alls är möjligt att bedöma kvinnornas inverkan på politiken. Hur skall man gå till väga? Ett sätt skulle vara att jämföra demokratier med hög nivå av kvinnlig representation, som t.ex. Sverige, med demokratier med låg nivå av kvinnlig representation, som t.ex. Frankrike. Det är dock problematiskt att isolera könseffekten från effekten av en rad andra faktorer som skiljer dessa två länder åt. Ett annat tillvägagångssätt skulle därför kunna vara att jämföra ett och samma land men under olika tidsperioder. Tyvärr uppstår även då samma problem. Flera andra faktorer än bara antalet kvinnliga representanter skiljer en tidsperiod från en annan. Trots detta verkar alternativ två ändå vara bättre än alternativ ett, eftersom de ickerelevanta bakgrundseffekterna är mindre störande.⁹⁵

Karen Celis, Sarah Childs, Johanna Kantola och Mona Lena Krook anser dock att forskare borde ta sig en ny kritisk titt på det traditionella sättet att studera kvinnors verkliga representation, dvs. hur mycket uppmärksamhet som läggs på de policyärenden som traditionellt anses som kvinnoärenden. Istället för att koncentrera sig på de traditionella frågorna som ”Representerar kvinnor i politiken kvinnoärenden?” och ”Får kvinnor till stånd något inom politiken?” borde man ställa frågor som ”Vem påstår sig representera kvinnor” och ”Var, varför och hur den verkliga representationen av kvinnor

⁹⁴ Wängnerud, L. (2000). *Beyond Westminster and Congress : the Nordic experience* / edited by Peter Esaiasson, Knut Heidar. Columbus, Ohio : Ohio State University Press. Sid 137-139

⁹⁵ Ibid. Sid. 144

tar sig uttryck?”. Dessa tillvägagångssätt skiljer sig avsevärt åt. Det traditionella tillvägagångssättet antar att endast kvinnor kan representera kvinnor och att den verkliga representationen av kvinnor endast sker i utvalda politiska organ. Kärnan i detta tänkesätt ligger i antagandet att antal spelar en roll, dvs. att en ökning av kvinnliga ledamöter i riksdagen, automatiskt leder till en ökning av kvinnoärenden på riksdagens agenda. Det senare tillvägagångssättet lämnar några frågor öppna, nämligen vem som möjligtvis agerar för kvinnoärenden, var den verkliga representationen av kvinnor möjligen ligger och vad denna representation möjligen innebär.⁹⁶

Det har dock gjorts undersökningar som antyder att det visst spelar en roll vilka våra representanter är, att kvinnor förändrar politiken och tillför den nya aspekter. Ett exempel är den norske forskaren och professorn Hege Skjeies jämförande studie av Norge under olika tidsperioder. Skjeie kommer till den slutsatsen att kvinnliga representanter tar upp och prioriterar andra ärenden på den politiska agendan än män. Liknande resultat har uppnåtts i USA och i Sverige. En annan studie frågade parlamentariker i de nordiska länderna om de ansåg att ett ökat antal kvinnliga representanter leder till förändringar av innehållet i politiken. Resultatet av studien visar att en majoritet av parlamentarikerna i de fem nordiska länderna svarade jakande på frågan. Endast i Finland låg procenten för jakande svar på 47. Man kan således fastslå att nordiska parlamentariker i huvudsak är eniga om att könskompositionen i parlamentet är av betydelse när det gäller den politiska agendan.⁹⁷ Forskaren Sandra Grey anser dock att man i fortsättningen bör beakta även andra mindre könsspecifika faktorer. Man bör t.ex. ta hänsyn till de institutionella positioner som innehas av kvinnor samt såväl kvinnornas egen ideologi som den ideologi som deras parti står för.⁹⁸

Lena Wängnerud argumenterar vidare på denna punkt och poängterar betydelsen av att studera ifall närvaron av kvinnor i olika politiska institutioner som t.ex. riksdag och politiska partier påverkar även andra faktorer än den politiska agendan. Har deras närvaro en inverkan på männens beteende inom ovannämnda institutioner? Förstärker de könsskillnaderna eller modifierar de dem? Wängnerud menar att fastän kvinnliga

⁹⁶ Karen Celis, Sarah Childs, Johanna Kantola and Mona Lena Krook (2008). *Rethinking Women's Substantive Representation*. Representation 44:2, 99-110

⁹⁷Wängnerud, L. (2000). *Beyond Westminster and Congress : the Nordic experience* / edited by Peter Esaiasson, Knut Heidar. Columbus, Ohio : Ohio State University Press. Sid. 144-146

⁹⁸ Lena Wängnerud (2009). *Women in Parliaments: Descriptive and Substantive Representation*. Annual Review of Political Science 12. Sid. 60

politiker i allmänhet bidrar till att förstärka fokus på kvinnors intressen är det självklart att inte alla kvinnor gör det, lika självklart som att det även finns manliga politiker som bevakar kvinnors intressen.⁹⁹

Ytterligare en viktig fråga som feministisk forskning också måste ta sig an i relation till det ovannämnda, är på vilka grunder kvinnor förväntas förändra politiken. Den allmänna förklaringen är att kvinnors och mäns erfarenheter i fråga om arbetsliv, utbildning, ekonomisk situation, makt tillträde och ansvar för hem och barn skiljer sig så markant från varandra att de även utvecklar skilda synpunkter på politik.¹⁰⁰

4.6. Kvinnointressen

Antagandet att kvinnor har vissa gemensamma intressen är av stor betydelse då man studerar kvinnor i parlamentet samt effekterna av kvinnlig representation. Speciellt inom den sistnämnda är det ytterst viktigt att definiera vad som menas med kvinnors intressen, dvs. kvinnoärenden. Den grundläggande idén är att det finns vissa intressen och angelägenheter som uppstår ur kvinnors erfarenheter och att dessa inte fått tillräckligt med uppmärksamhet inom den mansdominerande politiska sfären. Exakt vad dessa intressen är, är en omtvistad fråga. Nutida könsstudier har haft som tendens att i sina förklaringar införliva drag av elitism. De ser med andra ord på kvinnointressen från ett "top-down"-perspektiv. Även drag av essentialism förekommer. Det innebär att man ser på kvinnor och män som kategorier som snarare är permanenta än föränderliga.¹⁰¹

Ett sätt att hantera sådana motstridigheter är att låta politiskt aktiva kvinnor själva definiera vad de anser att kvinnoärenden betyder för dem, dvs. basera forskningen på så kallade subjektivt definierade intressen.¹⁰² Ett annat sätt är att titta på opinionsundersökningar i samhället och sålunda komma fram till vilka intressen som står kvinnor speciellt nära. I Sverige har Christina Bergqvist, Per Adman och Ann-Cathrine Jungar gjort just detta. Genom att studera 2001 års SOM-undersökning (SOM-

⁹⁹ Lena Wängnerud (2009). Women in Parliaments: Descriptive and Substantive Representation. Annual Review of Political Science 12. Sid 60, 65

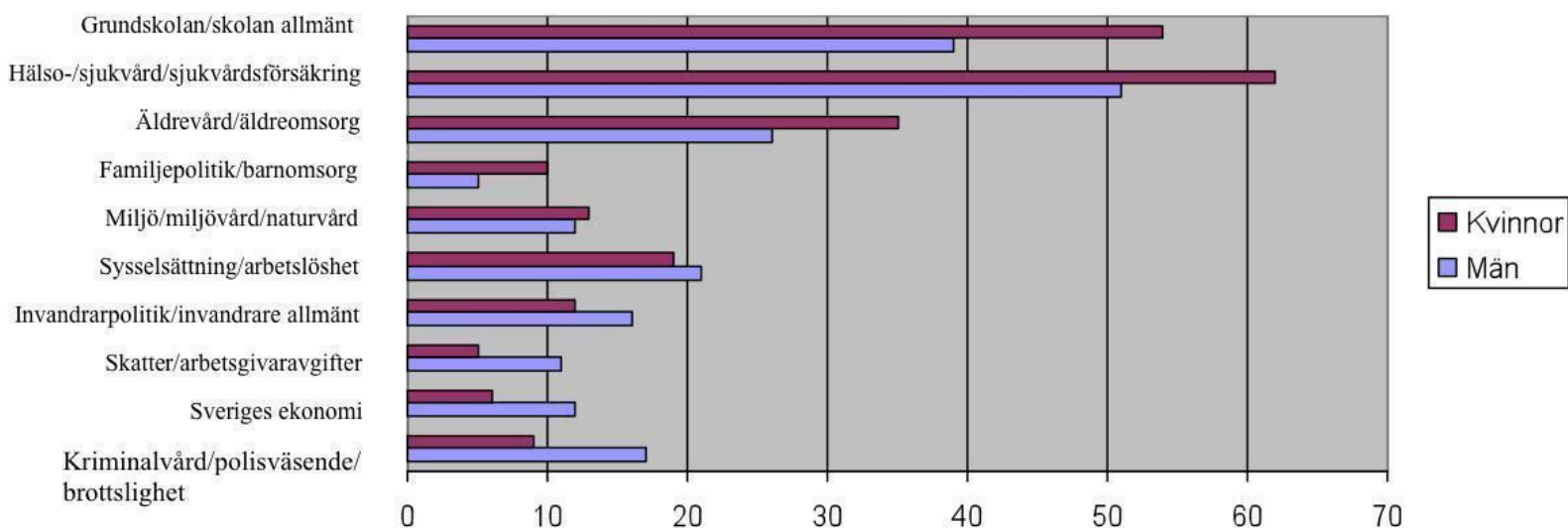
¹⁰⁰Wängnerud, L. (2000). Beyond Westminster and Congress : the Nordic experience / edited by Peter Esaiasson, Knut Heidar. Columbus, Ohio : Ohio State University Press. Sid. 144

¹⁰¹Lena Wängnerud (2009). Women in Parliaments: Descriptive and Substantive Representation. Annual Review of Political Science 12. Sid. 53

¹⁰² Ibid.

instituttet är centrum för den undersöknings- och seminarieverksamhet som drivs gemensamt av Institutionen för journalistik och masskommunikation (JMG), Statsvetenskapliga institutionen samt Centrum för forskning om offentlig sektor (CEFOS) vid Göteborgs universitet¹⁰³) kunde Bergqvist och Jungar komma fram till vilka områden kvinnor respektive män ansåg som de viktigaste samhällsproblemen i Sverige. Resultatet är presenterat i diagrammet nedan enligt de sakområden som nämnts på första, andra eller tredje plats av minst fem procent av kvinnorna och männen.¹⁰⁴

Figur 2 . De viktigaste samhällsproblemen för män och kvinnor i procent

Som framgår av tabellen hör skola, vård och omsorg till de viktigaste samhällsfrågorna för både kvinnor och män. Det finns dock nyansskillnader mellan könen i hur starkt dessa och andra områden betonas. Kvinnor prioriterar i allmänhet omsorgsfrågor mer än män, medan frågor gällande ekonomi och skatter betonas mer av män. Största skillnaden framträder i frågor gällande hälso-, sjukvård och sjukvårdsförsäkring. När det gäller miljö och sysselsättning är skillnaderna däremot nästan obefintliga. Även inom områden som utbildningspolitik/forskning, förtroende för partier/politiker, pensionärsfrågor, våld, alkohol/narkotika/missbruk och ungdomars/barns framtid/problem är skillnaderna rätt oväsentliga, menar Bergqvist, Adman och Jungar.¹⁰⁵

¹⁰³ SOM-Institutet

<http://www.som.gu.se/>

¹⁰⁴ Bergqvist, C., Adman, P. Jungar, A-C. *Kön och Politik*. 2008. SNS Förlag. Sid 91

¹⁰⁵ Ibid. Sid. 92

Man ser även en tydlig skillnad i prioriteringar då man tittar på vilka samhällsfärer män och kvinnor är särskilt aktiva inom. Medborgare tenderar nämligen att aktivera sig i frågor som de anser stå dem speciellt nära i egenskap av familjemedlem, anställd eller förälder. Genom att studera hur många initiativ som tagits av kvinnor och män i deras egenskap av olika ”sociala roller” som t.ex. småbarnsförälder och arbetande, inom respektive samhällsfär kunde Bergqvist, Adman och Jungar, i likhet med ovanstående resultat, konstatera en skillnad mellan könen även här. Bland både småbarns- och skolbarnsföräldrar är kvinnor mer aktiva än män, liksom i rollen som patient och anhörig. Män å andra sidan är, i enlighet med den tidigare undersökningen, mer aktiva inom bl.a. arbetslivet.¹⁰⁶

Eftersom man kan observera vissa skillnader gällande män och kvinnors prioriteringar i politiken samt vissa ideologiska skillnader mellan könen är det möjligt att man även finner åsiktsskillnader i enskilda sakfrågor. Bergkvists, Admans och Jungars undersökning från år 2002 bevisar att antagandet stämmer. Män och kvinnor har även olika åsikter när det kommer till specifika sakfrågor. Det är alltså med andra ord möjligt, enligt Bergqvist, Adman och Jungar, att definiera vad som är en kvinnofråga. Nedanstående figur visar en del av de sakfrågor som de klassificerat som kvinnoärenden. Med ”skillnad” menas hur många fler procentenheter bland kvinnorna än bland männen som tycker att sakfrågeförslaget är bra eller mycket bra.

Figur 3. Skillnader mellan kvinnor och män

	Skillnad	
"Kvinnofrågor"	Förbjuda alla former av pornografi	29
	Införa sex timmars arbetsdag	19
	Tillåta homosexuella par att adoptera barn	16
	Sverige bör på sikt avveckla kärnkraften	13
	Sverige bör utträda ur EU	12

Enligt tabellen känner kvinnor starkare för bl.a. att förbjuda pornografi, att förkorta arbetsdagen och att avveckla kärnkraften. Frågor som män är mer positivt inställda till, och som inte presenteras ovan, är bl.a. att skära ned den offentliga sektorn, att öka frihandeln i världen och att satsa på marknadsekonomin.¹⁰⁷

¹⁰⁶ Bergqvist, C., Adman, P. Jungar, A-C. *Kön och Politik*. 2008. SNS Förlag. Sid. 92-93

¹⁰⁷ Ibid. Sid. 96-97

Enligt ovanstående diskussion kan man sammanfatta att kvinnor i högre grad än män prioriterar frågor som handlar om omvårdnad och reproduktion, medan männen känner starkare för frågor gällande produktion och arbetsliv. Men vad beror dessa skillnader på egentligen? Finns det någon förklaring på fenomenet?

Forskningen gällande könsskillnaderna i politiken tog sina första steg på 1950- och 60-talen då man konstaterade att det existerade vissa ideologiska skillnader mellan könen. Kvinnorna tenderade i allmänhet att vara mer högerorienterade, dvs. mer konservativa än männen och småningom började begreppet ”gender gap” långsamt utformas. Orsaken till att kvinnorna var mer högerinriktade förklarades med vissa åsiktsskillnader angående etiska och moraliska frågor.¹⁰⁸ Många kvinnor var mer religiösa och tog en mer konservativ position än männen i frågor angående t.ex. förbud mot prostitution. Speciellt i Frankrike och Tyskland, där en stor andel kvinnor var engagerade i kyrklig verksamhet med nära koppling till kristdemokratiska partier, kunde man urskilja en sådan utveckling. Trots detta ansåg man fortfarande att kvinnor i stort sett hade samma åsikter och röstade på samma sätt som män.¹⁰⁹

Det var först i början av 1990-talet som man började se på kvinnor som självständiga politiska aktörer och som man började lägga märke till tydliga skillnader mellan könen på flera punkter. Att kvinnor var mer engagerade i frågor som rör omsorg och omvårdnad och männen i frågor som rör ekonomi och arbetsliv började sakta men säkert bli allt tydligare. Även en skiftning från höger till vänster kunde skönjas, speciellt bland yngre kvinnor.¹¹⁰ En möjlig förklaring till detta är att kön blivit en alltmer politiserad social skiljelinje medan andra sociala skiljelinjer som religion och klass blivit allt mindre inflytelserika när det gäller placeringen på en höger/vänster skala. Könsskillnaderna tar sig i uttryck i bl.a. utbildning, inkomst och yrkesstatus, vilket kan förklara varför kvinnor och män har skilda åsikter och dras till olika partier. Detta leder i sin tur till könsskillnader angående politiska preferenser och ideologisk position.¹¹¹

En annan orsak kan vara att postmateriella värderingar fått alltmer inflytande, speciellt hos den unga generationen, och mer eller mindre trängt tillbaka de gamla klassbaserade

¹⁰⁸ Bergqvist, C., Adman, P. Jungar, A-C. *Kön och Politik*. 2008. SNS Förlag. Sid. 89

¹⁰⁹ Ibid. Sid. 98

¹¹⁰ Ibid. Sid. 90

¹¹¹ Ibid. Sid. 99

och religiösa värderingarna. I och med att värden som frihet och jämställdhet betonats i allt högre grad, har även jämställdhetsfrågor, som t.ex. rätt till samma lön för samma arbete prioriterats alltmer. Dessa nya värderingar finns speciellt hos unga kvinnor.¹¹²

Ytterligare en förklaring betonar vikten av kvinnlig mobilisering. Kvinnliga väljare börjat få alltmer feministiska värderingar, vilket i sin tur leder till att de blivit mer vänsterorienterade både i fråga om ideologi och i fråga om många sakfrågor. Denna förklaring utesluter dock inte de två första.¹¹³

Alla tre teorier har till en viss del fått stöd i olika studier, bl.a. har statsvetarna Inglehart och Norris kommit fram till liknande resultat, men fortsatt forskning är fortfarande nödvändig. Inglehart och Norris anser dock att denna vänsterorientering är och förblir ett fenomen inom yngre väljargrupper och kommer eventuellt även att förstärkas i och med att den yngre generationen ersätter den äldre.¹¹⁴

Men för att kunna besvara frågorna ovan mer omfattande är det värt att titta lite mer konkret på de områden där kvinnornas åsikter synbart skiljer sig från männens. Att reproduktionssfären domineras av kvinnor har förklarats med att kvinnor oftare har förtroendeuppdrag inom förskolan och deltar mer i gemensamma aktiviteter och samtal med personal eller andra föräldrar medan motsvarande uppdrag och aktiviteter inom arbetslivet oftare utförs av män. En undersökning från år 2006 visar att kvinnor generellt känner sig ha mer inflytande än män när det gäller inköp, hushållsarbete och barnuppfostran.¹¹⁵

Även inom arbetsmarknaden finner man en liknande indelning. En tydlig horisontell segregation mellan kvinnor och män gör sig synlig, då kvinnorna tenderar att placera sig inom den offentliga sektorn medan männen arbetar inom den privata. Typiska kvinnodominerade yrken rör just omvårdnad och reproduktion medan de för männens del handlar om arbeten i samband med produktion och vinst. Kvinnornas arbeten präglas även av sämre löner och mer begränsade möjligheter att arbeta heltid. Med

¹¹² Bergqvist, C., Adman, P. Jungar, A-C. *Kön och Politik*. 2008. SNS Förlag. Sid. 99

¹¹³ Ibid.

¹¹⁴ Ibid.

¹¹⁵ Ibid. Sid. 94

andra ord ser kvinnornas och männens sociala miljö olika ut, vilket kan förklara skillnader i sakfrågor och prioriteringar och påverka politiska åsikter.¹¹⁶

Arbetsmarknaden karaktäriseras även av en vertikal könssegregation. Fastän alltför kvinnor idag arbetar inom den politiska ledningen är chefsposterna inom övriga arbetsområden fortfarande rätt mansdominerade, vilket ytterligare kan påverka politiska preferenser¹¹⁷

Kort sagt ser kvinnors och mäns arbets- och vardagsliv fortfarande rätt olika ut vilket högst antagligen är en av orsakerna till att män och kvinnor har olika värderingar och intressen, vilket i sin tur leder till olika politiska åsikter och prioriteringar.

¹¹⁶ Bergqvist, C., Adman, P. Jungar, A-C. *Kön och Politik*. 2008. SNS Förlag Sid. 101

¹¹⁷ *Ibid.* Sid. 101

5. ANALYS

Min analys består av två delar. I första delen av min analys har jag behandlat min oberoende variabler. Jag har studerat hur mycket mina fem utvalda partier, d.v.s. Centern, Samlingspartiet, Socialdemokratiska partiet, Vänsterförbundet och De Gröna, satsar på kvinnor och kvinnoärenden. Jag har börjat med att titta på själva partiorganisationen och undersökt om den har några specifika bestämmelser om könsfördelningen inom partiernas olika organ. Jag har sedan gått vidare med att studera partiets uppbyggnad dvs. ifall det är fråga om ett hierarkiskt eller egalitärt styrt parti. Jag har även tagit reda på partiernas ålder. Slutligen har jag tittat på hur situationen ser ut i praktiken och undersökt könsfördelningen i partierna

I andra delen av min analys har jag koncentrerat mig på mina beroende variabler dvs. partiernas principprogram, eventuella jämställdhetsprogram och antal kvinnor på betydelsefulla poster inom partiet. Närmare bestämt har jag studerat innehållet i programmen, och främst av allt ifall de behandlar jämställdheten mellan könen samt sådana ärenden som står kvinnor speciellt nära hjärtat. För att kunna avgöra ifall ett ärende kan anses som ett kvinnoärende har jag börjat med att på basis av opinionsundersökningar i Finland definierat vad som anses som kvinnoärenden. Som bas har jag använt Christina Bergqvists, Per Admans och Ann-Cathrine Jungars indelning av kvinnoärenden i deras verk "Kön och Politik". Den eventuella variationen partier emellan gällande kvinnovänligheten i principprogrammen, antalet kvinnor på betydelsefulla poster samt varför vissa partier har separata jämställdhetsprogram hoppas jag kunna förklara med mina fyra oberoende variabler och sålunda även få en allmän bild av kvinnovänligheten i respektive parti.

5.1. DEL 1

5.1.1. Partiernas organisation

De finländska partiernas organisationsstruktur härstammar från början av 1900-talet. De flesta partier är än idag organiserade enligt de krav och samhällsförhållanden som rådde då och följer den s.k. hierarkiska partistrukturen. Trots denna bakgrund kan man idag genom att titta på de formella partireglerna se en variation i partiernas organisationskultur som är ideologiskt betingad menar professor Jan Sundberg.¹¹⁸

Sundberg har gjort upp ett index där han på ena sidan samlat upp sex olika stadganden som står för hierarkiskt styre och på andra sidan sex stadganden som står för egalitärt styre. Relevant för mig och det som jag koncentrerat mig på i min analys är stadga nummer fem, nämligen könskvotering. Könskvotering hör enligt Sundberg till de inslag som är nya i partiorganisationer. Allt större krav på jämställdhet har gjort att vissa partier satt upp bestämmelser om fördelningen mellan män och kvinnor inom organisationens olika organ. Könskvotering har varit ett sätt att bryta ner den gamla hierarkiska maktstrukturen med den traditionella bilden av mannen i ledande ställning.¹¹⁹

Jag har undersökt partiernas organisation enligt Sundbergs index, men endast koncentrerat mig på stadga nummer fem, för att se om det finns några specifika bestämmelser om könsfördelningen inom partiet d.v.s. om det står något om hur många kvinnor respektive män det skall finnas inom organisationens olika sektioner. Jag har speciellt koncentrerat mig på partiernas organisationsregler. Tabellen nedan visar vilka bestämmelser de olika partierna har gällande könsfördelningen inom partiorganen, ifall det finns några, samt var partiets eventuella kvinnoorganisation är representerat.

¹¹⁸ Sundberg, J. (1996). *Partier och partisystem i Finland*. Esbo: Schildts Förlags Ab. Sid. 41-42

¹¹⁹ Ibid. Sid. 69-73

Tabell 1. Bestämmelser om könsfördelningen inom partiorganisationen

	Centern	Samlingspartiet	SDP
Partifullmäktige	Inga specifika bestämmelser om andelen män och kvinnor. Representant från kvinnoorganisationen ”I sammansättningen av partiorganen skall jämställdheten mellan könen förverkligas så bra som möjligt”	Inga specifika bestämmelser om andelen män och kvinnor. ”I valet av medlemmar till partifullmäktige bör en rättvis ålders- och könsfördelning beaktas”	60 medlemmar, varav minst 40 % skall vara män och 40 % kvinnor. Representant från kvinnoorganisationen närvaro och yttranderätt ”Vid nomineringen av kandidater till partifullmäktige bör man beakta de regler som gäller för jämställdhet mellan könen”
Partistyrelsen	Representant från kvinnoorganisationen ”I sammansättningen av partiorganen skall jämställdheten mellan könen förverkligas så bra som möjligt”	Inga specifika bestämmelser	10-13 medlemmar, varav minst 40 % skall vara män och 40 % kvinnor
Partikongressen	Representant från kvinnoorganisationen	Representant från kvinnoorganisationen	Representant från kvinnoorganisationen

Tabell 1. Fortsättning

	Vänsterförbundet	Gröna förbundet
Partifullmäktige	Representant från kvinnoorganisationen närvaro- och yttranderätt 55 medlemmar, män och kvinnor väljs jämlikt så att förhållandet mellan könen är minst 40/60 %.	40 medlemmar, män och kvinnor väljs jämlikt så att det finns minst 16 st. av vardera könet.
Partistyrelsen	16 medlemmar, män och kvinnor väljs jämlikt så att förhållandet mellan könen är minst 40/60 %.	12 medlemmar, män och kvinnor väljs jämlikt så att det finns minst 5 st. av vardera könet.
Partikongressen	Representant från kvinnoorganisationen	Representant från kvinnoorganisationen

Av tabellen framgår att alla partiers organisationsregler säger någonting om könsfördelningen inom partiorganen men att det endast är SDP, Vänsterförbundet och De Gröna som har exakta bestämmelser för hur många medlemmar som skall vara kvinnor eller för hur stor andel av medlemmarna i de olika organen som skall representeras av kvinnor. Centerns och Samlingspartiets regler säger endast att man skall sträva efter en jämlik könsfördelning inom partiorganen. Trots detta är Centern det enda parti som specifikt bestämt att Centerns kvinnoorganisation skall ha en representant med i alla tre organ. SDP och Vänsterförbundet placerar sig på andra plats med en representant från kvinnoorganisationen inom två av de tre organen.

5.1.2. Hierarkiskt eller egalitärt styre?

De politiska partierna i Finland avviker från de svenska, norska och danska eftersom de, i motsats till dem, är starkt kontrollerade av lagar och förordningar. Reglering och kontroll av de politiska partierna har en lite negativ klang i Skandinavien, eftersom de ofta kopplas ihop med statliga ingripanden, i motsats till medborgerlig frihet. Den traditionella organisationsteorin stöder denna negativa uppfattning, eftersom offentligt kontrollerade organisationer anses mer centraliserade och mindre öppna för medlemskapsinflytande. Enligt teorin är detta fenomen speciellt framträdande i stora och betydelsefulla partier. Professor Jan Sundberg menar att detta dock inte är hela sanningen. Nya studier visar att det finns en stor variation mellan partier gällande nivå av hierarkiskt och egalitärt styre. Sundberg har i en studie från 1997 undersökt i vilken mån partierna i Finland, i jämförelse med partierna i resten av Skandinavien, berörs av statliga ingripanden och huruvida dessa ingripanden påverkar de interna partistrukturerna och partiorganisationen.¹²⁰

Efter att ha studerat tre centrala variabler, nämligen i vilken grad statliga ingripanden och statlig kontroll inverkar på hur partierna styr sina organisationer, hur de inverkar på nomineringen av kandidater och hur de inverkar på sättet partierna redovisar för sin ekonomi, kommer Sundberg fram till att partiets ålder och gemensamma ideologi påverkar partiets organisation betydligt mer än partiets storlek och betydelse. Systemet

¹²⁰ Jan Sundberg (1997). Compulsory Party Democracy: Finland as a Deviant Case in Scandinavia. Party Politics 3:97. Sid. 96-117

med statliga ingripanden stödjer samtidigt en viss grad av medlemskapsinflytande eftersom demokrati inom partierna är obligatoriskt.¹²¹

Eftersom staten inte utövar direkt kontroll över det interna partilivet i Danmark, Norge eller Sverige, är det helt och hållet en intern angelägenhet hur medlemskapsdemokratin är organiserad i partiet. I Finland däremot är det olagligt att avvika från principen för medlemskapsdemokrati vilket leder till att partierna i Finland är mer formaliserade än partierna i de tre andra länderna. Finska partier följer ett liknande mönster av regler på alla partinivåer. Både lokala och nationella partiregler är följaktligen standardiserade inom varje parti. Detta betyder dock inte att alla partier i Finland, både stora och små, organiserar sitt interna partiliv på ett och samma sätt. Partiernas regler skiljer sig nämligen från varandra i rätt hög grad trots de lagliga begränsningarna. Medlemskapsdemokratin i Finland har sålunda nått samma nivå som i resten av Skandinavien.¹²²

Information om hur partierna är organiserade finner man i de formella regler som vart och ett av partierna är tvungna att följa. Eftersom reglerna godkänns av Justitieministeriet förväntas en hög nivå av standardisering. Sundberg finner dock med hjälp av sex olika indikatorer en bred variation mellan partierna. Indikatorerna, som alla är tagna ur partiets regler, mäter nivån av hierarkiskt och egalitärt styre och kan läsas ur Sundbergs tabell nedan.¹²³

¹²¹ Jan Sundberg (1997). Compulsory Party Democracy: Finland as a Deviant Case in Scandinavia. *Party Politics* 3:97. Sid. 96-117

¹²² *Ibid.* Sid. 105-106

¹²³ *Ibid.* Sid. 106

Tabell 2. Indikatorer på egalitärt och hierarkiskt partistyre enligt Sundberg

<u>Egalitarian</u>	<u>Hierarchical</u>
+a Party leadership circulation	-a No leadership circulation
+b Executive committee: no mention or voluntary	-b Working executive committee
+c No party council	-c Working party council
+d Party leader ex officio chairman for the party executive only	-d Party leader ex officio chairman for the party council, executive, and executive committee
+e Quota rules to balance the share of women and men in the party executive	-e No gender quota
+f A minimum of one annual ordinary meeting of party congress	-f Ordinary party congress meetings at most every second year

Den första av dessa indikatorer, regeln gällande cirkulationen av partiledare, begränsar partikongressens rätt att byta ledare oberoende av hans eller hennes popularitet. Denna regel utgör en klar ståndpunkt mot ett starkt ledarskap och har inte varit enbart positivt eftersom individuella egenskaper, som erfarenhet och popularitet blir i bakgrunden. Regeln är som idé gammal, i motsats till dess implementering vilket är ett rätt nytt fenomen i det finska partilivet. Partier som följer den gamla stilen väljer alltså att acceptera det traditionella inslaget av hierarkiskt ledarskap.¹²⁴

Förekomsten av ett förvaltningsutskott lägger till en nivå i partihierarkin. Avståndet mellan de olika partiområdena och det nationella partiet ökar. Fotfolkets inverkan är minimerad eftersom det är partiledningen som väljer utskottets medlemmar och inte partikongressen eller partifullmäktige. Ledarskapsdominansen i verkställandet av beslut och i uppläggningsen av politiken förstärks som ett resultat av detta, eftersom utskottet arbetar med en starkare professionell effektivitet än någon annan partienhet. En dagordning full av möten gör det nästan omöjligt för någon annan att delta i arbetet. Avsaknaden av ett arbetsutskott garanterar dock inte ett avvikande mönster i

¹²⁴ Jan Sundberg (1997). Compulsory Party Democracy: Finland as a Deviant Case in Scandinavia. Party Politics 3:97. Sid. 106

uppläggningsen av politiken, men uppmuntrar egalitära drag då partiledningen är under partikongressens och/eller partifullmäktiges uppsyn och kontroll.¹²⁵

Partikongressens uppgift är att verka som ledare för partiet mellan partikongresserna. Partierna kan dock vara organiserade så att det inte existerar någon nivå av partifullmäktige mellan kongressen och partiledningen. I sådana fall står partiledningen under direkt kontroll av partikongressen. Organisationen är mer sammanpressad och avståndet mellan ledarskapet och medlemmarna är mindre. Denna modell av organisation stöder ett egalitärt styre eftersom den tar bort en nivå av partihierarkin.¹²⁶

Den fjärde indikatorn gäller partiledarens makt. Den person som väljs till partiledare är automatiskt även ordförande för partiledningen. Utan denna position skulle ledarskapet vara endast symboliskt. I en del partier är omfattar ordförandepositionen, utöver partiledningen, även förvaltningsutskottet och partifullmäktige. Genom ett sådant arrangemang är partiledaren garanterad ledarskap över de viktigaste enheterna i organisationen. Ledarskapet är maximalt centraliserat utan tävlan från övriga partienheter. Systemet uppmuntrar följaktligen starkt en hierarkisk form av partiledarskap. I den egalitära modellen av partiledarskap är partiledaren i det mest extrema fallet förbjuden att leda någon annan enhet än partiledningen. Om inget förbud existerar kan partiledaren dock vara ordförande för andra enheter än ledningen. I sådana fall är positionen mer ett resultat av popularitet än av hierarkiskt styre.¹²⁷

Den femte indikatorn, regler gällande könskvoterings, är precis som ledarskaps-cirkulationen, ett nytt fenomen i den finska partiorganisationen. Ända sedan mitten av 1970-talet har kvinnliga partiaktivister begärt mer jämlikhet i de ledande partienheterna. Eftersom partieliten traditionellt sett dominerats av män insattes könskvoterings följaktligen för att jämna ut skillnaden mellan kvinnor och män. Meningen med dessa regler har utan tvekan även varit att flytta ledarskapet i partiet mot

¹²⁵ Jan Sundberg (1997). Compulsory Party Democracy: Finland as a Deviant Case in Scandinavia. *Party Politics* 3:97. Sid. 107

¹²⁶ Ibid.

¹²⁷ Ibid.

ett mer egalitärt håll. Gamla partier som inte anammat könskvoteringar stöder den hierarkiska formen av ledarskap.¹²⁸

Den sjätte och sista indikatorn är förekomsten av partikongressmöten. Partikongressens sammankomst är ett viktig mått på deltagande. Enligt reglerna kan alla partier sammankalla extraordinära kongressmöten om så krävs. Dessa möten sker dock endast undantagsvis, vilket är orsaken till att Sundberg endast koncentrerat sig på ordinära möten. En tät förekomst av kongressmöten gör det möjligt för partimedlemmarna och de olika områdena inom partiet att delta i ledarskapet. För att detta skall fungera i praktiken kan mötena inte vara stora massevenemang utan snarare välrepresenterade sammankomster. Förekomsten av kongressmötena varierar från två gånger om året till vart tredje år beroende på parti. Variationen är med andra ord rätt stor. Om mötenas förekomst är tät, dvs. minst en gång om året, har medlemmarna på gräsrotsnivån en fungerande kanal i kongressen som de kan använda för att inverka på ledarskapet och politiken. Detta sätt att leda partiet stöder ett egalitärt styre medan de motsatta, dvs. sällan förekomna möten, uppmuntrar ett hierarkiskt styre, förklarar Sundberg.¹²⁹

För att kunna mäta variationen i egalitärt och hierarkiskt styre mellan partierna har Sundberg använt koderna (a-f) från tabell 1 ovan. Han har sedan skapat en 13-poängsskala från -6 till +6 med noll i mitten av de två polerna. Variationen mellan partierna är mätt enligt den totala summan av plus och minus poäng, där varje poäng har ett jämlikt värde. Platsen på skalan bestäms efter att de två totalsummorna subtraherats.

¹³⁰ Poängen för SDP, Centern, Samlingspartiet, De Gröna och Vänsterförbundet är följande:

Socialdemokratiska partiet (SDP): -a, +b, -c, +d, -e, -f = -4

Centern (C): -a, -b, -c, +d, -e, -f = -5

Samlingspartiet (Saml): -a, -b, -c, -d, -e, -f = -6

Vänsterförbundet (V): +a, +b, +c, +d, +e, +f = +6

De Gröna: +a, +b, +c, -d, +e, +f = +5

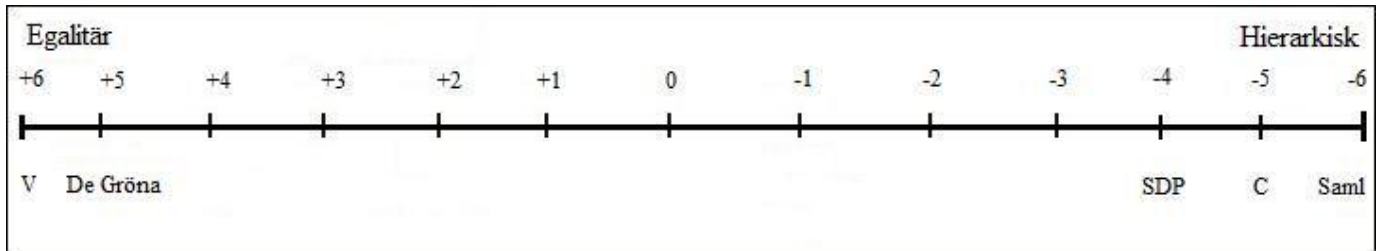
¹²⁸ Jan Sundberg (1997). Compulsory Party Democracy: Finland as a Deviant Case in Scandinavia. Party Politics 3:97. Sid. 107

¹²⁹ Ibid. Sid. 107-108

¹³⁰ Ibid. Sid. 108

Partiernas placering på skalan kan läsas i Sundbergs figur nedan. Svenska folkpartiet, Liberalerna, Kristdemokraterna och Finlands Landsbygds Parti är borttagna från tabellen eftersom de inte ingår i min studie.

Tabell 3. Nivån av egalitärt och hierarkiskt partistyre i Finland enligt Sundberg

Som framgår av tabellen är det endast Vänsterförbundet och De Gröna som placerat sig på den egalitära sidan av skalan medan SDP, Centern och Samlingspartiet placerat sig på den motsatta sidan, Samlingspartiet som mest hierarkisk och SDP som minst hierarkisk. Av dessa fem är SDP och Vänsterförbundet socialistiska partier medan Centern och Samlingspartiet placerar sig i mitten och till höger på en vänster/höger skala. De Gröna följer en gemensam internationell profil och kan inte gärna placeras på en vänster/höger dimension. SDP är det äldsta av partierna medan Vänsterförbundet är det yngsta.¹³¹

Enligt den traditionella organisationsteorin skulle alltså stora och betydelsefulla partier tendera att vara mer hierarkiska och centraliserade än små och mindre betydelsefulla partier. De två stora partierna, SDP och Centern, passar bra in på denna teori liksom Gröna förbundet eftersom det i jämförelse med de andra två är relativt litet. När det gäller Samlingspartiet, Vänsterförbundet och de fyra andra partier som utelämnats från skalan ovan, stämmer den teoretiska ramen dock inte överens med verkligheten. Storlek och betydelse kan vara viktiga element, men utgör enligt Sundberg inte hela sanningen. En egalitär ideologi antas sällan av stora etablerade partier i regeringen. Eftersom dessa är gamla partier, följer de vanligen en hierarkisk styrelsemodell och bidrar aktivt till statliga ingripanden i partistyret. Nya egalitära partier kan bli stora och betydelsefulla utan att ändra sitt egalitära styrelseskick. I riksdagsvalet 1995 fick Finland, och

¹³¹Jan Sundberg (1997). Compulsory Party Democracy: Finland as a Deviant Case in Scandinavia. Party Politics 3:97. Sid. 109

samtidigt även Västeuropa, sin första gröna minister. Gröna förbundet har sedan dess, med undantag för åren mellan 2002 och 2007, varit representerade i den finska regeringen. Även Vänsterförbundet fick sin första minister år 1995 och medverkade i regeringen ända fram till riksdagsvalet 2003. Fastän partierna inte är stora blev det i och med sin medverkan i regeringen trots allt betydelsefulla. Anmärkningsvärt är att partiernas regler förblivit oförändrade trots att partierna snabbt ökat i betydelse.¹³²

Det viktigaste teoretiska resultatet av Sundbergs undersökning är enligt honom det faktum att varken partiets storlek eller betydelse har någon som helst systematisk effekt på huruvida partiet är hierarkiskt styrt eller inte. Partiets ålder och ideologiska benägenhet verkar vara mer kompetenta förklaringar. Vänster- och högerpartier verkar dock vara förenade av ålder och inte av ideologi. Icke-socialistiska partier landar nämligen lika högt på den hierarkiska skalan som gamla socialistiska partier. De gamla liberalistiska partierna tenderar däremot att i mindre grad främja en hierarkisk organisation. En hög nivå av egalitärt styre verkar endast antas av partier med en stark grön och/eller ny-vänster-grön ideologi.¹³³

5.1.3. Partiernas ålder

Socialdemokratiska partiet, Centern och Samlingspartiet hör till de äldsta partierna i Finland, medan Gröna förbundet och Vänsterförbundet hör till de yngsta. Vad betyder det här med tanke på profileringen av kvinnor i partierna? Skiljer sig strukturerna i äldre organisationer från de i yngre? Påverkar partiets ålder de kvinnliga medlemmarnas möjligheter att profilera sig? Professor Henry Mintzberg diskuterar i sin bok "The Structuring of Organizations" hur ålder och storlek påverkar en organisations struktur. Gällande åldern har Mintzberg formulerat två hypoteser:¹³⁴

Hypotes 1: Ju äldre organisation, desto mer formaliserat beteende

¹³² Jan Sundberg (1997). Compulsory Party Democracy: Finland as a Deviant Case in Scandinavia. *Party Politics* 3:97. Sid. 110-111

¹³³ Ibid. Sid 113-114

¹³⁴ Mintzberg, H. (1979). "The Structuring of Organizations". New Jersey: Prentice-Hall, Inc. Sid. 227

Här möter vi det så kallade *been there, done that*-fenomenet. På samma sätt som en professor som år efter år föreläser i samma kurs och använder samma anteckningar, följer även organisationer ett visst mönster om och om igen. I och med att organisationer åldras upprepar de sitt arbete med resultatet att de blir alltmer förutsägbara och på så sätt även mer formaliserade. Ett antal studier från 1970-talet stöder denna hypotes. Yngre organisationer tenderar att ha en mer obestämd definition på sina uppgifter än äldre organisationer. De är osäkra på vilka delar av arbetet som är viktigt eller nödvändigt och osäkra på hur organisationens uppgifter skall skötas på det hela taget. I och med att en organisation blir äldre lär den sig också att bättre anpassa sig till sin omgivning och sina egna interna kommunikations- och koordineringsproblem. Med andra ord kan det vara lättare för nya idéer och rörelser att få genomslagskraft i en yngre organisation, eftersom denna fortfarande inte har färdigt definierade uppgifter eller är fast förankrad i gamla rutiner och vanor.¹³⁵

Hypotes 2: Organisationens strukturer påverkas av industrins ålder

Medan hypotes ett antar att en organisations struktur påverkas av organisationens ålder, menar hypotes två att dess struktur även influeras av den tid som organisationen är grundad i dvs. åldern på industrin i vilken organisationen råkar operera. Med andra ord kan den tidsperiod då ett parti grundats ha inflytande på partiets kvinnoprofilering, beroende på om partiet är grundat under en tid då man ansåg att politiken var något enbart för män eller under en senare tid då denna inställning ändrats. Denna hypotes stöds av Arthur Stinchcombe studie från 1960-talet. Stinchcombe kom i sin undersökning fram till att samma typs organisationer oftast uppkommer i en rätt tät takt inom en kort historisk period för att sedan under en längre tid sakta växa och utvecklas. Tidpunkten för denna tillväxt korrelerar starkt med de egenskaper som är utmärkande för just den tidens organisationer av olika slag. På basis av sin studie kunde Stinchcombe urskilja tre olika perioder av tillväxt.¹³⁶

Den första perioden, som inleddes i början av 1800-talet, karakteriseras av en ökad anställning av tjänstemän. För Stinchcombe betydde detta uppkomsten av den

¹³⁵ Mintzberg, H. (1979). *"The Structuring of Organizations"*. New Jersey: Prentice-Hall, Inc. Sid. 227-228

¹³⁶ Ibid. Sid. 228

byråkratiska formen av struktur. Följande period, ”järnvägsperioden”, började i och med uppkomsten av järnvägar och andra relaterade industrier som kolindustrin. Utmärkande för denna period var att man alltmer började ta in professionella chefer i organisationerna i motsats till den gamla modellen där cheferna oftast var de som grundat och ägde organisationen. Den sista av dessa perioder kallar Stinchcombe för den moderna tidsåldern. Denna tid karakteriseras av ökningen av professionalism.¹³⁷

Stinchcombe avslutar sin indelning här men Mintzberg fortsätter med att spekulera om man inte borde räkna med en fjärde period, nämligen nutiden med dess rymdteknik, elektronik och tankesmedjor. Industrier utvecklas enligt de tekniska och ekonomiska förutsättningar som råder under den tid de uppkommer. Så länge förutsättningarna är de samma kommer även organisationens strukturer att förbli de samma. Även traditioner och gamla intressen spelar en betydande roll. Detta är förklaringen till att t.ex. järnvägsindustrin i slutet 1900-talet fortfarande har strukturer som påminner mera om 1800-talets kolindustri än det sena 1900-talets rymdindustri.¹³⁸

Parternas ålder:

Socialdemokratiska partiet: grundat 1903

Centern: grundat 1906 under namnet Agrarförbundet, bytte namn 1965

Samlingspartiet: grundat 1918 ur det gamla finska partiet

Vänsterförbundet: grundat 1990

Gröna förbundet: grundat 1988

5.1.4. Könsfördelningen i partierna

Både Rosabeth Moss Kanter och Ann Phillips poängterar vikten av andelen kvinnor och män i valda församlingar och grupper. Kanter koncentrerar sig på kvinnornas och männens inbördes roller och deras roller inom organisationen medan Phillips diskuterar vad en ökning av kvinnor inom politiken möjligen medför. Båda två är överens om att könsfördelningen i en grupp eller en vald församling spelar en betydande roll. Jag har

¹³⁷ Mintzberg, H. (1979). *"The Structuring of Organizations"*. New Jersey: Prentice-Hall, Inc. Sid. 228-229

¹³⁸ Ibid. Sid. 229-230

således på grund av deras argumentering undersökt andelen kvinnor och män i partierna. Denna typs statistik utförs alltid vid årsskiftet. Uppgifterna är sålunda från föregående år.

Tabell 4. Andel manliga och kvinnliga medlemmar i partierna år 2009¹³⁹

	Män	Kvinnor
SDP	58,8	41,2
Centern	55,0	45,0
Samlingspartiet	55,1	44,9
Vänsterförbundet	60,0	40,0
De Gröna	41,3	58,7

Av tabellen framgår att De Gröna har klart större andel kvinnliga medlemmar, 58,7 %, än de fyra andra partierna som ligger mellan 40 och 45 %. Anmärkningsvärt är ytterligare att Gröna förbundet har fler kvinnliga medlemmar än manliga. SDP och Vänsterförbundet kommer här en aning överraskande på sista plats med minsta andelen kvinnliga medlemmar.

5.1.5. Sammanfattande diskussion

Resultatet av analysdel två är presenterat i tabellen nedan.

Tabell 5. Sammanfattning av de oberoende variablerna

	Gröna förbundet	Vänsterförbundet	SDP	Centern	Samlingspartiet
Bestämmelser om könsfördelningen inom partiorganisationen	Ja	Ja	Ja	Ja	Nej
Egalitärt parti	Ja	Ja	Nej	Nej	Nej
Ungt parti	Ja	Ja	Nej	Nej	Nej
Över 50 % kvinnor i partiet	Ja	Nej	Nej	Nej	Nej

¹³⁹ De statistiska uppgifterna i tabellen har givits av respektive parti

Av tabellen ovan framgår att Samlingspartiet, Centern och SDP faller på flera punkter i analysen enligt Mest lika-design modellen. Samlingspartiet faller bort redan på den första punkten gällande partiorganisationen eftersom partiet, i motsats till de fyra övriga, knappast har några som helst bestämmelser om könsfördelningen inom partiorganisationen. Centern och SDP följer Samlingspartiet och faller bort på punkt två, eftersom bådadera partierna är hierarkiska och inte egalitära. Samlingspartiet, Centern och SDP är dessutom äldre partier, grundade i början av 1900-talet. Vänsterpartiet är följaktligen det enda parti som stämmer överens med De Gröna på alla punkter förutom en, nämligen andelen kvinnliga medlemmar i partiet. Jag kommer därför att hädanefter koncentrera mig endast på dessa två partier. Det slutgiltiga resultatet som jag kommit fram till på basis av Mest lika-design metoden är illustrerat i tabellen nedan.

Tabell 6. Sammanfattning av de oberoende variablerna för Gröna förbundet och Vänsterförbundet

	Gröna förbundet	Vänsterförbundet
Bestämmelser om könsfördelningen inom partiorganisationen	Ja	Ja
Egalitärt parti	Ja	Ja
Ungt parti	Ja	Ja
Över 50 % kvinnor i partiet	Ja	Nej

5.2. DEL 2

I del ett av min analys kom jag fram till att det Gröna partiet och Vänsterförbundet antar lika värden på alla oberoende variabler förutom en, nämligen andelen kvinnor i partiet. I andra delen av min analys kommer jag därför att fortsätta undersöka endast dessa två partier. Kommer att skilja sig åt även gällande mina beroende variabler? Har andelen kvinnor i partiet med andra ord en inverkan på partiets principprogram, eventuella jämställdhetsprogram och andelen kvinnor på betydelsefulla poster inom partiet?

5.2.1. Definiering av kvinnoärenden

För att kunna analysera partiernas principprogram bl.a. utgående från i vilken mån de tar upp sådana ärenden som berör speciellt kvinnor måste jag först definiera vilka ärenden som kan anses vara kvinnoärenden. Jag har således på samma sätt som Christina Bergqvist, Per Adman och Ann-Cathrine Jungar på basis av en opinionsmätning klassificerat de frågor som kvinnorna ansåg speciellt viktiga som kvinnoärenden. Opinionsundersökningen, "Eduskuntavaalien teemat 2003", som jag koncentrerat mig på är hämtad från Finlands Samhällsvetenskapliga Dataarkiv. Opinionsundersökningen utredde vilka frågor som enligt medborgarna var viktigast inför riksdagsvalet år 2003. De som svarade ombads således redogöra för hur viktigt de ansåg ett speciellt ärende vara för dem. Det fanns sammanlagt 40 frågor gällande allt från prostitution och inkomstskillnader till naturvård och barnuppfostran. Deltagarna i undersökningen skulle bl.a. uppge kön, ålder, modersmål, civilstånd och utbildning. Av dessa bakgrundsvariabler var endast kön relevant för mig. Resultatet från opinionsundersökningen är därför kört på SPSS i form av korstabeller; kön mot attitydpåståenden. Genom att titta på procentfördelningarna kan jag genast få fram hur stor andel kvinnor och män som ansett en fråga vara mycket viktig eller ganska viktig. Nedan redovisar jag, liksom Bergqvist, Adman och Jungar, för de frågor som nämnts på första eller andra plats av minst 5 % av kvinnorna och männen. Det är frågor som är mycket viktiga eller ganska viktiga. Jag har dock endast beaktat de frågor där andelen kvinnor i kategorin "mycket viktigt" är större än andelen män.

Tabell 7. Kvinnors och mäns inställning till följande frågor i procent

	Kvinnor	Män	Skillnad
Grundskolor och gymnasier	78,4	73,2	5,2
Skolornas arbetsro	84,0	79,0	5
Sjukvård	95,0	92,6	2,4
Äldreomsorg	93,1	88,6	4,5
Förberedning av befolkningens åldrande	87,2	82,7	4,5
Pensionsnivå	80,0	76,3	3,7
Barnbidragens storlek	73,1	65,8	7,3
Barndagvård	77,3	73,1	4,2
Barnuppfostran	80,2	80,0	0,2
Naturvård	68,4	59,3	9,1
Prostitution	45,8	29,7	16,1
Narkotika	86,8	83,0	3,8
Medborgaraktivitet	29,1	26,4	2,7
De arbetslösas uppehälle	85,6	81,5	4,1
Inkomstskillnader	77,0	76,1	0,9
Löntagarnas ställning och inkomstutveckling	73,6	72,7	0,9
De fattigas ställning	86,4	82,5	3,9
Utvecklingshjälpens storlek	37,3	28,8	8,5
Jämställdhet mellan kvinnor och män	70,9	53,1	17,8
Bostadspriser	62,1	56,1	6
Hysesboende	59,7	57,2	2,5
Huvudstadsregionens angelägenheter	31,1	27,1	4
Straff och brottslighet	85,3	83,2	2,1

Ovanstående tabell visar alltså de frågor som kvinnor anser vara viktigare än män. Skillnaderna mellan könen syns till höger i tabellen. De två sakfrågor som uppvisar den största skillnaden mellan är som synes prostitution och jämställdhet mellan könen. Naturvård, utvecklingshjälpens och barnbidragens storlek visade också en aning större skillnader mellan könen. Även ärenden gällande äldreomsorg, de arbetslösas uppehälle, skolor och barndagvård uppvisar litet större skillnader än t.ex. inkomstskillnader och löntagarnas ställning. Undantaget är barnuppfostran vilken fråga könen är enigast om. Endast 0,2 % fler kvinnor än män anser frågan vara mycket viktig.

5.2.2. Partiernas principprogram

Partierna antecknar sina ideologiska föreställningar och principer samt funktionella mål i olika program. Principprogrammen är de vanligaste av dessa och består i stort sett av partiernas allmänna ideologiska principer. Principprogrammets livslängd varierar från parti till parti. De Gröna har sedan 1988 haft sex program. Trots att Vänsterförbundet grundades 1990 fick partiet sitt första egentliga principprogram först år 1998. Programmet förnyades år 2007 och är i kraft än idag.¹⁴⁰

Principprogrammen har under de senaste årtiondena kritiserats bl.a. för att de alla har mer eller mindre samma innehåll oberoende parti. Skillnaderna mellan de olika partierna har påståtts minska och partierna har alltmer börjat likna varandra. Detta beror enligt professor Otto Kirchheimers teori från 1960-talet på att partierna alltmer försöker utvidga sitt väljarunderstöd. För att täcka så stor del av väljarbasen som möjligt kan partierna inte satsa endast på någon speciell samhällsklass eller befolkningsgrupps intressen utan tvingas satsa på en mer allmän profil som lockar till sig väljare från alla samhällsklasser. Detta leder till att de olika partiernas principprogram börjar likna varandra alltmer. På samma gång måste partierna dock i någon mån hålla sig till sina traditionella ideologiska föreställningar även om de på så sätt förlorar en del väljare. Partierna försöker även alltid komma med något eget som skiljer dem åt från de andra partierna så att väljarna skall motiveras att stöda just dem.¹⁴¹

Principprogrammen har under hela sin livshistoria kritiserats för att innehållet aldrig verkställs ordentligt i praktiken. Detta är enligt forskaren Pertti Lappalainen även en omöjlighet. Politisk aktivitet är så starkt beroende av ständigt framkommande oväntade problem och situationer att det är omöjligt att på förhand beräkna exakt vad som skall göras och när. Som exempel kan ges regeringens program. Dessa kan aldrig fastslås noggrant på förhand, eftersom nya problem och mål förs fram för regeringen att beslutas om varje vecka. Partierna har tvingats fundera över hur programmen bäst kan verkställas under ständigt föränderliga omständigheter.¹⁴²

¹⁴⁰ Paastela, J. & Paloheimo, H. (2006). ”Suomen puolueiden periaateohjelmat”. *Ohjelmat, niiden taustaa ja tarkastelua*. Tampereen yliopisto: Poliittikan tutkimuksen laitos. Sid 5-6

¹⁴¹ Ibid. Sid 217

¹⁴² Ibid. Sid 262-263

Om alla principprogram är innehållsmässigt nästan likadana och dessutom svåra att verkställa, kan man fråga sig vad de egentligen behövs för? Lappalainen svarar på frågan enligt följande. För det första behövs principprogrammen för att partierna skall kunna profilera sig med hjälp av ideologier och sticka ut från massan. Trots att de olika partiernas principprogram har mycket gemensamt idag har alla partier ändå egna traditionella ideologier som skiljer dem från varandra. Programmen är ett sätt att identifiera partiet och skapa en så kallad egenbild. Partiprogrammet definierar vem ”vi” är och vad som är viktigt för ”oss” i just det här partiet. Programmen hjälper väljarna att skilja partierna från varandra.¹⁴³

För det andra behövs principprogrammen för att aktivera partimedlemmarna och partiets inre verksamhet. I principprogrammets framställningsprocess aktiveras partimedlemmarna att fundera på vem ”vi” är och vad ”vi” eftersträvar. Allt tänkande, funderande och all diskussion om principerna som sker under denna process är viktiga för den kommande verksamheten.¹⁴⁴

För det tredje behövs programmen för att skapa förväntningar på framtiden. Med hjälp av programmen skapas visioner om framtiden som används i partiernas inbördes rivalitet. I principprogrammen skapas en så trovärdig och tilltalande vision om framtiden som möjligt. Denna vision skall synliggöras för de egna medlemmarna och anhängarna, men också för de konkurrerande partierna och allmänheten.¹⁴⁵

Principprogrammen spelar alltså en roll för både partiet och väljarna. Jag har därför valt att studera de utvalda partiernas principprogram för att se hur de förhåller sig till och hur mycket de satsar på ärenden som berör kvinnor inom politiken. Jag har först koncentrerat mig endast på jämställdhet mellan könen, eftersom denna fråga visade sig på basis av opinionsundersökningen stå kvinnor närmast hjärta. Jag har därav delat in de ärenden jag sökte efter i två huvudrubriker: ”jämställdhet” och ”specifika kvinnoärenden”. Dessa är sedan indelade i kategorier enligt de punkter jag fann i programmen. Sedan kryssade jag för de punkter som vart och ett av partierna hade med i sitt program. Jag studerade även i

¹⁴³ Paastela, J. & Paloheimo, H. (2006). ”Suomen puolueiden periaateohjelmat”. *Ohjelmat, niiden taustaa ja tarkastelua*. Tampereen yliopisto: Poliittikan tutkimuksen laitos. Sid 263-269

¹⁴⁴ Ibid.

¹⁴⁵ Ibid. Sid 263-269

vilken mån programmet tog upp ärendet, d.v.s. hur mycket ärendet nämndes i texten. Resultatet är framställt i tabellerna nedan.

1 = Omnämning av jämställdhet

2 = Detaljerad omnämning av jämställdhet

3 = Specificering av jämställdhet mellan könen

Tabell 8. Ärenden som berör kvinnor: DE
GRÖNA

Jämställdhet	1	2	3
Levnadsförutsättningar	X	X	
Beslutsfattande av gemensamma angelägenheter	X		X
Samhälle	X	X	X
Utbildning			
Familj	X	X	X
Arbetsmarknad	X	X	X
Internationell profil	X	X	X
Specifika kvinnofrågor			
Minska på kvinnovåldet/kvinnoförtrycket	X	X	X
Minska på kvinnohandeln	X	X	X
Sysselsätta kvinnor	X	X	X

Tabell 9. Ärenden som berör kvinnor:
Vänsterförbundet

Jämställdhet	1	2	3
Levnadsförutsättningar	X	X	
Beslutsfattande av gemensamma angelägenheter	X		
Samhälle	X		
Utbildning	X		
Familj	X	X	X
Arbetsmarknad	X	X	X
Internationell profil	X	X	
Specifika kvinnofrågor			
Minska på kvinnovåldet/kvinnoförtrycket	X		
Minska på kvinnohandeln			
Sysselsätta kvinnor			

Som framgår av tabellerna har båda partierna nämnt någonting om nästan alla punkter under rubriken ”jämställdhet”. Det är dock endast De Gröna som behandlat ärendena mer ingående och som dessutom nämnt någonting specifikt om jämställdheten mellan könen.

Vänsterpartiet håller sig ganska långt bara på nivå ett, dvs. att ärendet nämns i texten. Det är även främst i det gröna principprogrammet som specifika kvinnofrågor tas upp, med undantag av en specifik kvinnofråga i Vänsterförbundets program.

Efter att ha specifikt studerat jämställdhet övergick jag till att undersöka ifall programmen även tog upp andra frågor som enligt opinionsundersökningen är viktiga för kvinnor. Jag har valt att beakta endast de frågor som visar en minst 5 % skillnad mellan könen. Dessa frågor är prostitution, naturvård, skolor, bostädernas priser samt utvecklingshjälpen och barnbidragens storlek. Resultatet är presenterat i tabellen nedan.

Tabell 10. Enskilda sakfrågor som berör kvinnor

	De Gröna	Vänsterförbundet
Prostitution		
Naturvård	X	X
Utvecklingshjälpens storlek	X	X
Barnbidragens storlek		
Bostadspriser		
Skolor	X	

Som tabellen visar behandlar partierna i genomsnitt rätt få av dessa sex kvinnoärenden. Naturvård och utvecklingshjälpens storlek verkar vara viktiga frågor för båda partierna. Prostitution, barnbidrag och bostadspriser nämns inte i ett enda program. Gröna förbundet får här, precis på samma sätt som när det gällde jämställdhet, mest kryss i tabellen.

5.2.3. Partiernas jämställdhetsprogram

Alla partier har ett principprogram som mer eller mindre tar fram jämställdheten mellan könen. Men vilka partier har utöver dessa även specifika jämställdhetsprogram? Efter att ha kontaktat De Gröna och Vänsterförbundet kunde jag konstatera att båda partiernas kvinnoförbund har egna jämställdhetsprogram som uppdateras och förnyas vid behov. Dessa är tekniskt sett dock inte partiets egna program eftersom kvinnoförbunden är från partierna separata organisationer, dock med stark anknytning till dem.

Ifall partierna på eget initiativ har utarbetat ett jämställdhetsprogram var svårare att ta reda på, eftersom det var en fråga som respektive partiers kanslier inte genast hade ett säkert svar på. Efter vidare utredning fick jag dock följande resultat:

De Gröna

De Gröna är det enda parti som har ett program på sina nätsidor som specifikt handlar om jämställdhet mellan könen. I programmet tas i korthet upp frågor gällande jämlikhet i arbetslivet, i hemmet och i det politiska beslutsfattandet samt frågor gällande kvinnovåld. Inom arbetslivet vill partiet att löneskillnaderna mellan könen skall avskaffas och att de kvinnodominerade yrkenas löneutveckling skall säkerställas. Såväl i Finland som inom den Europeiska Unionen satsar De Gröna på projekt och program som arbetar för ekonomisk jämställdhet mellan könen. En minskning av antalet fattiga och arbetslösa kvinnor står också på programmet. Så också ett stöd för kvinnoorganisationer och kvinnlig forskning.¹⁴⁶

Den redan som barn inlärd, traditionella rollen av kvinnan som hustru och mor bör ändras såväl hemma som i skolan. Flickors och pojkers uppfostran bör vara fördomsfri så att de i sina yrkesval vågar söka sig till det motsatta könets yrkesområden, kvinnor till tekniska och män till sociala. Hemma skall de våga ta på sig det motsatta könets roller. Framförallt skall mannen hjälpa till med vardagsgöromålen.¹⁴⁷

Inom den beslutsfattande processen är kvinnorna fortfarande underrepresenterade. Finland är det land inom den Europeiska Unionen som har den lägsta andelen kvinnor på ministeriernas högsta tjänster. Jämställdhetslagens kvotbestämmelser bör således utvidgas till att röra även statsbolagens regeringsorgan. Valfinansieringens offentlighet är viktigt då det gäller jämställdhet och valresultat eftersom kvinnor tenderar att i genomsnitt få lägre ekonomiskt stöd än män.¹⁴⁸

I Finland har ungefär 40 % av de vuxna kvinnorna blivit offer för manligt våld, oftast inom det egna hemmet. Det är därför ytterst viktigt att inte längre tala om det våld som riktas

¹⁴⁶ De Gröna

<http://www.vihreat.fi/node/65>

¹⁴⁷ Ibid.

¹⁴⁸ Ibid.

mot kvinnor. Den misshandlade bör få hjälp med att bryta sig ut ur en våldsam relation. Besöksförbudslagen borde således förbättras och säkerheten på gatorna tryggas.¹⁴⁹

Utöver sitt kortfattade jämställdhetsprogram på nätet håller de Gröna för tillfället på med att utarbeta ett så kallat jämlikhetsprogram, yhdenvertaisuusohjelma. Programmet väntas träda i kraft inom ungefär ett och ett halvt år.

Vänsterförbundet

Vänsterförbundet har i motsats till De Gröna inget enskilt eller sammanfattat program som uttryckligen skulle handla om jämlikhet. Jämlikheten mellan könen behandlas dock inom ett antal andra program och ställningstaganden. Som exempel kan ges partiets invandrapolitiska program som har ett helt eget stycke som endast handlar om invandrarkvinnor. Även Vänsterförbundets Politiska Målsättningsprogram 2007-2010 tar specifikt upp jämlikheten mellan män och kvinnor i samband med utbildning och beslutsfattande i kommunerna. Utbildningens uppgift är i första hand att främja social och regional jämlikhet, samt jämlikhet mellan könen. Speciell uppmärksamhet bör fästas vid att flickor och pojkar, redan från och med daghemsålder, skulle intressera sig jämnare för olika områden av livet. På så sätt skulle man eventuellt också kunna minska den fördelning enligt kön som existerar i arbetslivet i dag. Utbildningen bör bedömas främst utgående från hur den befämjar social och regional jämlikhet samt jämlikhet mellan könen.¹⁵⁰ Vänsterförbundets nya politiska målsättningsprogram för år 2010 och framåt, som även det innehåller punkter om jämlikhet mellan könen, håller som bäst på att behandlas inom partiet.

Sammanfattning

Enligt de uppgifter jag fått från respektive parti samt den information jag inhämtat på partiernas nätsidor verkar De Gröna även på denna punkt vara ett mer kvinnovänligt parti än Vänsterförbundet. Partiet har, i motsats till Vänsterförbundet, ett separat jämställdhetsprogram utöver sitt principprogram och har dessutom satsat mer på att framhäva jämlikheten mellan könen i sina övriga program och ställningstaganden än vad Vänsterförbundet gjort. Tabellen nedan sammanfattar resultaten.

¹⁴⁹ De Gröna

<http://www.vihreat.fi/node/65>

¹⁵⁰ Vänsterförbundets Politiska Målsättningsprogram 2007-2010

http://www.vasemmisto.fi/images/ohjelmat/Tavoiteohjelma_2007-2010_ruotsi.pdf

Tabell 11. Sammanfattning av partiernas jämställdhetspolitik

Parti	Enskilt jämställdhetsprogram	Jämställdhet nämns i övriga program och ställningstaganden	Jämställdhetsprogram eller förslag på väg
De Gröna	JA	JA	JA
Vänsterförbundet	NEJ	JA	NEJ

5.2.4. Antalet kvinnor på betydelsefulla poster

Materialet till nedanstående analys om antalet kvinnor på olika poster inom partiet, är hämtat från partiernas hemsidor och deras verksamhetsberättelser samt riksdagens och regeringens hemsidor. Jag har koncentrerat mig på antalet kvinnor under de tre senaste riksdagsvalsåren inom följande betydelsefulla verksamhetsområden: partiordförande och vice ordförande, partisekreterare, minister, utskottsmedlem, medlem av Nordiska rådet, medlem av Europarådet, utskottsordförande och vice ordförande, EU-parlamentariker och medlem av presidiet. Resultatet redovisas i tabellerna 6-10 nedan.

Tabell 12. Antal kvinnor på betydelsefulla poster

De Gröna	1999	2003	2007
Ministrar	0	0 och 0	0 och 2
Utskottsmedlemmar	14	12	10
Utskottsordförande	0	1	1
Vice ordförande för utskott	0	1	0
Medl. av presidiet	0	0 och 0	0
EU-parlamentariker	1	1	1
Partiordförande	1	0	1
Partiets vice ordförande	2	3	2
Partisekreterare	0	0	0
Medl. av Finlands del. i Nordiska rådet	*	1	0
Medl. av Finlands del. i Europarådet	0	0	0
TOTALT	18	19	17
TOTALT i %	72,0	73,1	58,7

*uppgifter saknas

Tabell 13. Antal kvinnor på betydelsefulla poster

Vänsterförbundet	1999	2003	2007
Ministrar	1	0 och 0	0
Utskottsmedlemmar	6	7	4
Utskottsordförande	0	1	0
Vice ordförande för utskott	2	3	0
Medl. av presidiet	0	0 och 0	0
EU-parlamentariker	0	0	0
Partiordförande	1	1	0
Partiets vice ordförande	0	1	1
Partisekreterare	0	0	1
Medl. av Finlands del. i Nordiska rådet	*	1	0
Medl. av Finlands del. i Europarådet	0	0	0
TOTALT	10	14	6
TOTALT i %	35,7	40,0	26,1

Som framgår av tabellerna 12 och 13 är situationen klart bättre för det gröna partiets kvinnor än för vänsterkvinnorna. Hos De Gröna innehåller majoriteten av posterna av kvinnor varje år. År 2003 innehades så många som 73,1 % av de ovannämnda posterna av kvinnor. Idag ligger motsvarande siffra på 58,7 %. Vänsterförbundet har haft flest kvinnor på höga poster år 2003, då 40 % av posterna innehades av en kvinna. Minst kvinnor hade partiet år 2007, då endast 26,1 % av de som satt på höga poster var kvinnor. Förbundet har under åren 1999, 2003 och 2007 inte haft en enda kvinnlig partisekreterare, en enda kvinnlig EU-parlamentariker eller en enda kvinnlig medlem av presidiet. Åren 1999 och 2003 hade partiet dock inte en enda representant i presidiet, varken manlig eller kvinnlig.

Tabell 14. Kvinnor totalt alla år

Parti	Totalt alla år	Totalt alla år %
Gröna förbundet	55	67,9
Vänsterförbundet	30	33,9

Av tabellen framgår att De Gröna haft störst andel kvinnor totalt under åren 1999, 2003 och 2007 på de elva poster jag undersökt. Hela 67,9 % av posterna innehåller av kvinnor. Motsvarande siffra för Vänsterförbundet är endast 33,9 %.

5.2.5. Sammanfattande diskussion

På basis av analysen ovan kan jag konstatera att partierna klart och tydligt skiljer sig från varandra när det kommer till mina beroende variabler. Det är De Grönas principprogram som tar upp flest kvinnoärenden och diskuterar dem mest ingående. Det är de De Gröna som kommer närmast till att ha något som liknar ett enskilt jämställdhetsprogram och det är De Gröna som har flest kvinnor på höga poster inom partiet. Partiet skiljer sig från Vänsterförbundet framför allt vad gäller i fråga om principprogrammen. Vänsterförbundet har nämligen inte tillnärmelsevis ett lika kvinnovänligt principprogram som De Gröna. Gröna förbundet nämner inte bara jämställdheten mellan könen i sitt program utan diskuterar även ingående frågor som berör kvinnor, som t.ex. hur man skall få slut på kvinnovåldet och kvinnomisshandeln i världen.

När det gäller jämställdhetsprogrammen är situationen rätt långt densamma. Gröna förbundet har såväl ett enskilt jämställdhetsprogram som ett jämlikhetsprogram under arbete och nämner utöver detta aktivt jämställdheten mellan könen i en rad andra program och ställningstaganden. Vänsterförbundet har varken ett enskilt jämställdhetsprogram eller planer på utarbeta något program under den närmaste framtiden. Jämställdheten mellan könen nämns dock i övriga program och ställningstaganden.

Ser man sedan på andelen kvinnor på betydelsefulla poster inom partiet, kan man konstatera att Vänsterförbundet nästan varje år ligger under 40 %, medan motsvarande siffra för Gröna förbundet alla år varit över 50 %. År 1999 och 2003 steg antalet till och med till över 70 %. Gröna förbundets princip- och jämställdhetsprogram och antalet kvinnor på höga poster inom partiet gör att det måste betraktas som ett mer kvinnovänligt parti än Vänsterförbundet.

6. DISKUSSION

Syftet med min uppsats har varit att undersöka kvinnoprofileringen i de politiska partierna genom att i första hand jämföra kvinnovänligheten i partiernas principprogram. Efter att med Mest lika-design metoden eliminerat Centern, Samlingspartiet och SDP från min undersökning kvarstod endast två partier, nämligen Vänsterförbundet och De Gröna. Dessa två partier blev följaktligen de fall jag sedan fortsatte att studera och jämföra. Partierna antar nämligen samma värden på alla oberoende variabler förutom en. Andelen kvinnliga medlemmar är betydligt högre inom Gröna förbundet än inom Vänsterförbundet.

Efter att ha studerat de två partiernas principprogram kan jag konstatera att det finns klara skillnader mellan partierna när det gäller programmets kvinnovänlighet. Det gröna principprogrammet satsar betydligt mer på ärenden som berör kvinnor och som står kvinnor nära hjärtat än vad Vänsterförbundets principprogram gör. Ett kvinnovänligt principprogram verkar även gå hand i hand med en stor andel kvinnor på betydelsefulla poster inom partiet samt förekomsten av ett specifikt jämställdhetsprogram. De Gröna har nämligen, i motsats till Vänsterförbundet, även största andelen kvinnor på höga poster och ett enskilt jämställdhetsprogram som handlar specifikt om jämställdhet mellan könen. Jag kan alltså på basis av analysen ovan fastställa att andelen kvinnor inom partiet påverkar såväl partiernas principprogram och förekomsten av ett jämställdhetsprogram som andelen kvinnor på betydelsefulla poster inom partiet.

Att det är just andelen kvinnor som är den förklarande faktorn är egentligen inte så förvånande om man utgår från teoridelen i min uppsats. Rosabeth Moss Kanter's undersökning av amerikanska organisationer från 1970-talet visar hur männens dominans i den korporativa administrationskulturen påverkades, istället för av arbetsuppgifter och plats i hierarkin, av det faktum att männen var i majoritet. Kvinnornas arbetsliv påverkades med andra ord av det proportionella antalet män och kvinnor i organisationen. Kanter menar alltså att villkoren för män och kvinnor skiljer sig åt beroende på om de hör till majoriteten eller minoriteten. Som nämnts i Mintzbergs stycke om organisationsstrukturer är även de politiska partierna organisationer och kan studeras som sådana.

Argumenteringen ovan borde med andra ord gälla även för de politiska partierna. Enligt Kanters indelning av proportionell representation skulle både De Gröna, med sina 58,7 % kvinnor, och Vänsterförbundet, med sina 40 % kvinnor, höra till den fjärde grupptypen, dvs. den balanserade gruppen som har en proportion mellan 60:40 och 50:50 och vars organisationskultur inte styrs av majoritets- eller minoritetsförhållanden utan av personligheter och strukturer. Den stora andelen kvinnor skulle med andra ord garantera att deras arbete i partiet inte kan påverkas av andelen män och speciellt för vänsterkvinnornas del av att majoriteten är män.

Ser vi emellertid på andelen kvinnor på höga poster och delar in partierna i grupper enligt den, blir resultatet ett annat. De Gröna och Vänsterförbundet hamnar även här i samma grupp, dvs. grupp nummer tre som karaktäriseras av en något ojämn sammansättning, men effekterna för kvinnorna i de olika partierna är nu olika. Vänsterförbundets kvinnor på höga poster, i medeltal 33,9 %, utgör nu en minoritet med klart sämre möjligheter att påverka villkoren i gruppen än majoriteten, dvs. männen. För kvinnorna på höga poster inom Gröna förbundet är situationen den omvända. Här är det kvinnorna med sina 67,9 % som utgör majoriteten och kan lättare påverka villkoren i gruppen än männen.

På basis av Gareth Morgans utredning av makt i en organisation kan man konstatera att de höga poster jag noterat ger tillgång till flera av de faktorer som Morgan nämner som viktiga källor till makt. Som exempel kan ges formell makt, kontroll över kunskap och information och kontroll över beslutsprocessen. Makt i sig påverkar vem som får vad samt när och hur detta sker. Intressekonflikter inom organisationer löses alltså enligt Morgan huvudsakligen med hjälp av makt. För partiernas del innebär makt med andra ord även möjligheten att påverka den politiska agendan och den politiska beslutsprocessen, liksom t.ex. utformandet av principprogrammen och jämställdhetsprogrammen.

Min teoridel stöder alltså mitt resultat att andelen kvinnor i partiet påverkar såväl innehållet i principprogrammen, förekomsten av ett jämställdhetsprogram som andelen kvinnor på höga poster. Det sistnämnda är kanske det mest självklara av de tre. Ju större andel kvinnor det finns att välja mellan då man utser höga poster i partiet desto större är chansen att just en kvinna blir vald. Ju större andel kvinnor på höga poster ett parti har, kvinnor med makt att påverka den politiska agendan och de politiska beslutsprocesserna, i förhållande till män, desto större är sannolikheten för att partiet har ett kvinnovänligt principprogram och

ett separat jämställdhetsprogram. Gröna förbundet och Vänsterpartiet är följaktligen lysande exempel på fall där andelen kvinnor spelar en betydande roll.

Att det är just andelen kvinnor som förklarar varför De Gröna, enligt mina beroende variabler, är ett mer kvinnovänligt parti än Vänsterförbundet antyder följaktligen även att kvinnorna då de har chansen faktiskt styr politiken i en mer kvinnovänlig riktning. Hege Skjeie, Ann Philips, Christina Bergqvist, Per Adman och Ann-Cathrine Jungar stöder detta resultat. Alla fem argumenterar på olika sätt för att kvinnor förändrar politiken och tillför den nya aspekter. Skjeies jämförande studie av situationen i Norge kommer fram till att kvinnor tar upp och prioriterar andra ärenden på den politiska agendan än män. Phillips argumenterar i samband med positiv särbehandling bl.a. för existensen av gemensamma kvinnliga intressen och angelägenheter samt hur kvinnor förhåller sig annorlunda till politik än män. Bergqvist, Adman och Jungar kan på basis av en rad undersökningar observera såväl ideologiska skillnader som åsiktsskillnader i enskilda sakfrågor gällande män och kvinnors prioriteringar i politiken. Även min studie av den finska opinionsundersökningen "Eduskuntavaalien teemat 2003" kom fram till att män och kvinnor prioriterar olika ärenden på den politiska agendan.

Man kan alltså konstatera att det finns starka bevis för att så kallade specifika kvinnoärenden eller kvinnobehov faktiskt existerar och att kvinnor för fram dem. Att det är andelen kvinnor som påverkar kvinnoprofileringen i partierna är följaktligen en rätt naturlig följd av detta. Ann Phillips påpekar dock att en förändring av könsammansättningen i valda församlingar inte garanterar att kvinnors intressen eller behov kommer att tas upp. Sannolikheten för att det gör det är dock större. Även Lena Wängnerud är en aning försiktig på denna punkt och betonar i stället betydelsen av att i framtiden studera ifall närvaron av kvinnor i olika politiska institutioner påverkar även andra faktorer än den politiska agendan, som t.ex. männens beteende. Fastän kvinnliga politiker i hög grad bidrar till att sätta fokus på kvinnors intressen är det klart att inte alla kvinnor gör det, på samma sätt som det är klart att det även finns manliga politiker som för fram kvinnors intressen, menar Wängnerud.

En av de källor till makt som Gareth Morgan räknar upp i sin bok om organisationsmetaforer är könsrollerna och hur man hanterar relationer mellan könen. Det är enligt Morgan vanligt att en organisation domineras av könsrelaterade värderingar som

gynnar endast det ena könet, i de flesta fall det manliga. Kvinnorna måste, fortsätter Morgan, kämpa med en rad olika könsrollsfördomar, dvs. egenskaper som traditionellt sett anses vara manliga och kvinnliga, vilket kan försvåra kvinnornas chanser att uppnå makt och prestigefyllda positioner. Kanter kallar kvinnor med denna typ av problem för symboler, eftersom de behandlas som symboler för sin typ i stället för individer. I och med att andelen kvinnor ökar i förhållande till andelen män försvinner även dessa problem. Kvinnorna ses inte mera som symboler och behöver knappast i lika hög grad kämpa mot könsrollsfördomar vilket gör det lättare för dem att uppnå höga positioner inom en organisation, eller i mitt fall, partiet. Situationen hos De Gröna belyser detta i min undersökning.

Ett av problemen med Mest lika-design metoden, som jag nämnde i metodavsnittet, är, risken att råka ut för en opassande kombination av ett få antal fall och ett stort antal variabler. Eftersom jag valde att jämföra endast två fall kunde jag just på grund av denna risk inte behandla ett särskilt stort antal förklarande variabler. Detta leder igen till risken att jag genom att reducera antalet variabler misslyckats med att identifiera alla relevanta faktorer som kan bidra till att förklara skillnaderna mellan mina fall. Fastän andelen kvinnor visade sig vara den avgörande förklarande faktorn kan jag inte utesluta att det inte skulle finnas andra faktorer som utöver denna antingen direkt eller indirekt påverkar mina beroende variabler.

Som jag nämnde i teoriavsnittet anser t.ex. forskaren Sandra Grey att man bör beakta även andra mindre könsspecifika faktorer än andelen kvinnliga representanter när man undersöker förändringar av innehållet i politiken. Enligt Grey bör man ta hänsyn till såväl kvinnornas egen ideologi som den ideologi partiet står för. Även forskaren Pippa Norris poängterar ideologins betydelse då det gäller andelen kvinnliga representanter i våra politiska organ. Högerorienterade partiers mer eller mindre noninterventionsbenägna ideologi kan vara en orsak till att konservativa partier i allmänhet tenderar att ha mindre kvinnliga representanter än de övriga grupperingarna, menar Norris.

Jag kan alltså inte utesluta möjligheten av eventuella övriga faktorer som utöver andelen kvinnor kan förklara mina beroende variabler. Det jag dock kan göra är att utesluta de tre andra oberoende variabelernas effekt. Varken partiets organisationsregler, partiets ålder eller partistyre påverkar mina beroende variabler fastän de alla tre skulle ha kunnat vara möjliga

förklaringsfaktorer. Att egalitära partier tenderar att eftersträva jämlikhet och vara mer öppna för nya idéer och förändringar än hierarkiska partier samt att det är lättare för nya idéer och rörelser att få genomslagskraft i en yngre organisation, tycks inte spela en tillräckligt stor roll. Andelen kvinnor är klart och tydligt av större betydelse.

7. SLUTSATS

Fastän jag inte kan utesluta förekomsten av andra faktorer som direkt eller indirekt kan påverka mina beroende variabler visar min undersökning dock att andelen kvinnor i de politiska partierna påverkar kvinnovänligheten i partiernas principprogram, förekomsten av ett jämställdhetsprogram samt andelen kvinnor på höga poster inom partiet. Jag kan även utesluta de tre andra bakgrundsvariablernas effekt. Teorier och tidigare forskning inom området både illustrerar och stöder resultatet av min undersökning. Jag hoppas dock med denna studie ytterligare kunna poängtera kvinnors betydelse i politiken. Kvinnor har specifika intressen och behov som förändrar politiken och tillför den nya aspekter. Fastän könsskillnaderna i de politiska organen i Norden sakta börjat jämnas ut är en jämställd representation av män och kvinnor inte ännu ett faktum. Forskning är således fortfarande behövlig. Min undersökning är ett bidrag till denna forskning.

8. LITTERATURFÖRTECKNING

Böcker

Bergqvist, C. m. fl. (1999). *"Equal Democracies?"*. *Gender and Politics in the Nordic Countries*. Oslo: Universitetsförlaget AS

Bergqvist, C., Adman, P. Jungar, A-C. *Kön och Politik*. 2008. SNS Förlag

Esaiasson, P., Gilljam, M., Oscarsson, H. & Wängnerud, L. (2004). *Metodpraktikan. Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. (2:a uppl.). Stockholm: Norstedts Juridik AB

Gallagher, M. m. fl. (2001). *Representative Government in Modern Europe. "Institutions, Parties and Governments"* (3. uppl.). New York: McGraw-Hill Companies, Inc. Sid. 375-395

Lindholm, S. m. fl. (2002). *"Staten och Individen"*. *Samhällslära för gymnasiet*. Borgå.

Paastela, J. & Paloheimo, H. (2006). *"Suomen puolueiden periaateohjelmat"*. *Ohjelmat, niiden taustaa ja tarkastelua*. Tampereen yliopisto: Poliittikan tutkimuksen laitos. Sid 263-269

Sundberg, J. (1996). *Partier och partisystem i Finland*. Esbo: Schildts Förlags Ab

Wängnerud, L. (2000). *Beyond Westminster and Congress : the Nordic experience / edited by Peter Esaiasson, Knut Heidar*. Columbus, Ohio : Ohio State University Press

Kannanotto Sukupuolten Tasa-arvosta. Godkänd i SDP:s XXXIII partikongress 1984. Uleåborg: PT-paino Oy

Kanter, R. (1977). *"Men and Women of the Corporation"*. New York: Basic Books, Inc., Publishers. Sid. 206-242

Morgan, G. (1999). *"Organisationsmetaforer"*. Lund: Studentlitteratur. Sid 173-236

Mintzberg, H. (1979). *"The Structuring of Organizations"*. New Jersey: Prentice-Hall, Inc.

Phillips, A. (2000). *"Närvarons politik. Den politiska representationen av kön, etnicitet och ras"*. Lund: Studentlitteratur. Sid 74-103

Artiklar

Karen Celis, Sarah Childs, Johanna Kantola and Mona Lena Krook (2008). *Rethinking Women's Substantive Representation*. *Representation* 44:2, 99-110

Barbara Norrander (1999). *The Evolution of the Gender Gap*. Public Opinion Quarterly Winter; 63:4, 566-576

Janet M Box-Steffensmeier, Suzanna De Boef, Tse-min Lin (2004). *The Dynamics of the Partisan Gender Gap*. The American Political Science Review Aug; 98:3, 515-528

Lena Wängnerud (2009). Women in Parliaments: Descriptive and Substantive Representation. Annual Review of Political Science 12, 51-69

Jan Sundberg (1997). Compulsory Party Democracy: Finland as a Deviant Case in Scandinavia. Party Politics 3:97, 96-117

Lena Wängnerud (2002). Kvinnors röst: En kamp mellan partier. I Jönsson, Christer red. Rösträtten 80 år. Forskarantologi. 129-146

Marcus Björk (2004). Organisationsstruktur i en brokig verklighet. Sfp:s närhet kontra Folktingets legitimitet. Uppsats till den XIII Nordiska kommunforskarkonferensen i Oslo 26 – 28.11.2004. Sid. 9

Internet

Statistikcentralen

Riksdagsvalen 2007. Tillgänglig 27.09.2007

(http://www.stat.fi/til/evaa/2007/evaa_2007_2007-03-22_tie_002_sv.html)

(http://www.stat.fi/til/evaa/2007/evaa_2007_2007-02-20_tau_003_sv.html)

(http://www.stat.fi/til/evaa/2007/evaa_2007_2007-03-26_tau_016_sv.html)

Riksdagsvalen 2003. Tillgänglig 27.09.2007

(http://www.stat.fi/tk/he/vaalit/vaalit2003/vaalit2003_vaalitilastot_pkmene stys_ru.html)

(http://www.stat.fi/tk/he/vaalit/vaalit2003/vaalit2003_vaalitilastot_eahdo kkaidenlukum_ru.html)

(http://www.stat.fi/tk/he/vaalit/vaalit2003/vaalit2003_vaalitilastot_valitutl km.html)

Riksdagsvalen 1999. Tillgänglig 27.09.2007

(http://www.stat.fi/tk/he/vaalit/vaalit99/puolueiden_menestys_ru.html)

(<http://www.stat.fi/tk/he/vaalit/vaalit99/ehdtkm.html>)

(<http://www.stat.fi/tk/he/vaalit/vaalit99/vlkm99.html>)

Tabell. Tillgänglig 27.09.2007

(http://www.tilastokeskus.fi/til/evaa/2003/evaa_2003_2004-05-31_tau_010.html)

Europaparlamentsvalen

(<http://www.stat.fi/tk/he/vaalit/vaalit99euro/eued99.html>)

(<http://www.stat.fi/tk/he/vaalit/vaalit96euro/eued96.html>)

Suomen Tilastollinen Vuosikirja

SVT julkaisuja: Eduskuntavaalit 1907-24

Vaalit

Invalda ledamöter vid landtagsvalet 1907. Tillgänglig 27.09.2007
(<http://www.vaalit.fi/landtagsvalet1907/valitut1907.pdf>)

Partier

SDP. Tillgänglig 27.09.2007
(<http://www.sdp.fi/>)

Centern. Tillgänglig 27.09.2007
(<http://www.keskusta.fi/Suomeksi/Etusivu.iw3>)

Samligspartiet. Tillgängligt 27.09.2007
(<http://www.kokoomus.fi/>)

Vänsterförbundet. Tillgängligt 07.06.2010
(<http://www.vasemmisto.fi/>)

Gröna förbundet. Tillgängligt 27.09.2007
(<http://www.vihreat.fi/fi/node/26>)

Keskustanaiset. Tillgänglig 27.09.2007
(http://www.keskustanaiset.fi/?sivu=jarjeston_historia)
(http://www.keskustanaiset.fi/?sivu=jarjeston_esittely)

Demarinaiset. Tillgänglig 27.09.2007
(<http://www.naiset.sdp.fi/se>)

Kokoomusnaiset. Tillgänglig 11.12.2007
(http://www.kokoomusnaiset.fi/index.php?option=com_frontpage&Itemid=1)

Vänsterkvinnorna. Tillgängligt 07.06.2010
(<http://vasemmistonaiset.vasemmisto.fi/>)

Gröna kvinnor. Tillgänglig 11.12.2007
(<http://www.vihreatnaiset.fi/>)

Statsrådet

Nuvarande regering. Tillgänglig 27.09.2007
(<http://www.valtioneuvosto.fi/hallitus/jasenet/fi.jsp>)

Vanhanens regering. Tillgänglig 27.09.2007
(http://www.valtioneuvosto.fi/tietoarkisto/aiemmat_hallitukset/lipponenII/fi.jsp)

Jättenmäkis regering. Tillgänglig 27.09.2007

(http://www.valtioneuvosto.fi/tietoarkisto/aiemmat_hallitukset/jaatteenmaki/fi.jsp)

Lipponens II regering. Tillgänglig 27.09.2007

(http://www.valtioneuvosto.fi/tietoarkisto/aiemmat_hallitukset/vanhanen/fi.jsp)

Riksdagen

Kvinnorna i Finlands riksdag. Tillgänglig 27.09.2007

(http://www.eduskunta.fi/rfakta/opas/tiedotus/kvinnor_iriksdagen.htm)

Finlands delegation i Europarådet: Verksamhetsberättelse 1999.

Tillgänglig 12.11.2007

([http://www.eduskunta.fi/triphome/bin/thw/?\\${APPL}=akirjat&\\${BASE}=akirjat&\\${THWIDS}=0.25/369763&\\${TRIPPIFE}=PDF.pdf](http://www.eduskunta.fi/triphome/bin/thw/?${APPL}=akirjat&${BASE}=akirjat&${THWIDS}=0.25/369763&${TRIPPIFE}=PDF.pdf))

Finlands delegation i Europarådet: Verksamhetsberättelse 2003.

Tillgänglig 12.11.2007

([http://www.eduskunta.fi/triphome/bin/thw/?\\${APPL}=akirjat&\\${BASE}=akirjat&\\${THWIDS}=0.17/300685&\\${TRIPPIFE}=PDF.pdf](http://www.eduskunta.fi/triphome/bin/thw/?${APPL}=akirjat&${BASE}=akirjat&${THWIDS}=0.17/300685&${TRIPPIFE}=PDF.pdf))

Finlands delegation i Nordiska rådet: Verksamhetsberättelse

2003. Tillgänglig 27.09.2007

([http://www.eduskunta.fi/triphome/bin/thw/?\\${APPL}=akirjat&\\${BASE}=akirjat&\\${THWIDS}=0.55/185525&\\${TRIPPIFE}=PDF.pdf](http://www.eduskunta.fi/triphome/bin/thw/?${APPL}=akirjat&${BASE}=akirjat&${THWIDS}=0.55/185525&${TRIPPIFE}=PDF.pdf))

Övrigt

Women in national Parliaments. Tillgänglig 27.10.2009

(<http://www.ipu.org/wmn-e/world.htm>)

Anne Maria Holli & Hanna Wass. *Sukupuolella on selvä rooli edustuksessa*. Tillgänglig 28.10.2009

(<http://www.kansanvalta.fi/Etusivu/Ajankohtaista/Puheenvuoroja/1238674471740>)

The World Economic Forum. *The Global Gender Report 2009*. Sid. 7 och

100. Tillgänglig 28.10.2009

(<http://www.weforum.org/pdf/gendergap/report2009.pdf>)

SOM-Institutet. Tillgänglig 5.11.2009

(<http://www.som.gu.se/>)

Finlands Samhällsvetenskapliga Dataarkiv. *Eduskuntavaalien teemat 2003*. Tillgängligt 19.11.2009

(<http://www.fsd.uta.fi/aineistot/luettelo/FSD1265/>)

Svenska kvinnoförbundet. Tillgängligt 24.05.2010

(<http://www.kvinnoforbundet.fi/files/handbok/Kapitel%202.pdf>. Sid 4)